

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การพัฒนาชุดกิจกรรมการอ่านจับใจความ โดยใช้เทคนิค 5W1H เพื่อส่งเสริมการอ่าน กลุ่มสาระการเรียนรู้วิชาภาษาไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตามลำดับดังนี้

- 2.1 หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย
- 2.2 การอ่าน
- 2.3 การอ่านจับใจความ
- 2.4 การตั้งคำถามโดยใช้เทคนิค 5W1H
- 2.5 เทคนิคการใช้คำถาม
- 2.6 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสร้างชุดกิจกรรม
- 2.7 การหาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรม
- 2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดสาระการเรียนรู้และมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเกณฑ์ในการกำหนดคุณภาพของผู้เรียนเมื่อเรียนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งกำหนดไว้เฉพาะส่วนที่จำเป็น สำหรับเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตให้มีคุณภาพ สำหรับสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ตามความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียน สถานศึกษาสามารถพัฒนาเพิ่มเติมได้ สำหรับสาระการเรียนรู้ภาษาไทยมี 5 สาระ ดังนี้

สาระการเรียนรู้

สาระที่ 1 : การอ่าน

สาระที่ 2 : การเขียน

สาระที่ 3 : การฟัง การดู และการพูด

สาระที่ 4 : หลักการใช้ภาษา

สาระที่ 5 : วรรณคดี และวรรณกรรม

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มุ่งศึกษาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสาระการอ่าน โดยมีมาตรฐานการเรียนรู้ดังนี้

สาระที่ 1 การอ่าน

มาตรฐาน ท 1.1 : ใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้และความคิด ไปใช้ตัดสินใจแก้ปัญหาและสร้างวิสัยทัศน์ในการดำเนินชีวิต และมีนิสัยรักการอ่าน

1. สามารถอ่านได้คล่องและอ่านได้เร็วขึ้น เข้าใจความหมายของคำ สำนวนโวหาร การบรรยาย การพรรณนา การเปรียบเทียบ การใช้บริบท เข้าใจความหมายของถ้อยคำสำนวน และเนื้อเรื่อง และใช้แหล่งเรียนรู้พัฒนาความสามารถการอ่าน

2. สามารถแยกแยะข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็น วิเคราะห์ความ ตีความ สรุปความ หาคำสำคัญในเรื่องที่อ่านและใช้แผนภาพ โครงเรื่องหรือแผนภาพความคิดพัฒนาความสามารถการอ่าน นำความรู้ความคิดจากการอ่าน ไปใช้แก้ปัญหา ตัดสินใจ คาดการณ์ และใช้การอ่านเป็นเครื่องมือในการพัฒนาตน การตรวจสอบความรู้และค้นหาเพิ่มเติม

3. สามารถอ่านในใจและอ่านออกเสียงบทร้อยแก้วและบทร้อยกรองได้คล่องและรวดเร็วถูกต้องตามลักษณะคำประพันธ์และอักขรวิธีและจำบทร้อยกรองที่มีคุณค่าทางความคิดและความงดงามทางภาษา สามารถอธิบายความหมายและคุณค่า นำไปใช้อ้างอิง เลือกอ่านหนังสือ สารสนเทศ ทั้งสื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ตามจุดประสงค์อย่างกว้างขวาง มีมารยาทการอ่าน และมีนิสัยรักการอ่าน

คุณภาพผู้เรียนช่วงชั้นที่ 2

ผู้เรียนช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 ผู้เรียนต้องมีความรู้ ความสามารถและคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมในสาระการเรียนรู้ภาษาไทยดังนี้ (กรมวิชาการ. 2545 ข, น.10-11)

1. อ่านได้คล่องและอ่านได้เร็วขึ้น

2. เข้าใจความหมายของคำ สำนวน โวหาร การเปรียบเทียบ อ่านจับประเด็นสำคัญ แยกข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็น วิเคราะห์ความ ตีความ สรุปความ

3. นำความรู้ที่ได้จากการอ่าน ไปใช้แก้ปัญหา ตัดสินใจ คาดการณ์ และการอ่านเป็นเครื่องมือในการพัฒนาตน

4. เลือกอ่านหนังสือและสื่อสารสนเทศจากแหล่งเรียนรู้ได้ตามจุดประสงค์

5. เขียนเรียงความ ย่อความ จดหมาย เขียนอธิบาย เขียนชี้แจงการปฏิบัติงานและรายงาน เขียนเรื่องราวจากจินตนาการและเรื่องราวที่สัมพันธ์กับชีวิตจริง จดบันทึกความรู้ ประสบการณ์ เหตุการณ์ และการสังเกตอย่างเป็นระบบ

6. สรุปความ วิเคราะห์เรื่องที่ฟังที่ดู และเปรียบเทียบกับประสบการณ์ในชีวิตจริง

7. สนทนาโต้ตอบ พูดแสดงความรู้ ความคิด ความต้องการ พูดวิเคราะห์เรื่องราว พูดต่อหน้าชุมชน และพูดรายงาน

8. ใช้ทักษะภาษาเป็นเครื่องมือการเรียนรู้ การดำรงชีวิต และการอยู่ร่วมกันในสังคม รวมทั้งใช้ได้อย่างถูกต้องเหมาะสมกับบุคคลและสถานการณ์

9. เข้าใจลักษณะของคำไทย คำภาษาถิ่น และคำภาษาต่างประเทศที่ปรากฏในภาษาไทย

10. ใช้ทักษะทางภาษาเพื่อประโยชน์ได้ตามจุดประสงค์

11. ใช้หลักการพิจารณาหนังสือ พิจารณาวรรณคดีและวรรณกรรมให้เห็นคุณค่าและนำประโยชน์ไปใช้ในชีวิต

12. ท่องจำบทหรือกรอนที่ไพเราะและมีคุณค่าทางความคิด และนำไปใช้ในการพูดและการเขียน

13. แต่งกาพย์และกลอนง่าย ๆ

14. เล่นนิทานพื้นบ้านและตำนานพื้นบ้านในท้องถิ่น

15. มีมารยาทในการอ่าน การเขียน การฟัง การดู และการพูด

16. มีนิสัยรักการอ่านและการเขียน

2.2 การอ่าน

ความหมายของการอ่าน

วรรณิ โสมประยูร (2542, น.121) อธิบายว่า การอ่านเป็นกระบวนการทางสมองที่ต้องใช้สายตาสัมผัสตัวอักษรหรือสิ่งพิมพ์อื่น ๆ รับรู้และเข้าใจความหมายของคำหรือสัญลักษณ์ โดยแปลออกมาเป็นความหมายที่ใช้สื่อความคิดและความรู้ระหว่างผู้เขียนกับผู้อ่านให้เข้าใจตรงกัน และผู้อ่านสามารถนำเอาความหมายนั้น ๆ ไปใช้ให้เป็นประโยชน์ได้

ศิริรัตน์ เิงกลิ่นจันทร์ (2544, น.2) ได้ให้ความหมายการอ่าน หมายถึง การแปลความหมายของตัวอักษรออกมาเป็นความคิด และนำความคิดนั้นไปใช้ประโยชน์ ตัวอักษรเป็นเครื่องหมายแทนคำพูดและคำพูดเป็นเพียงที่ใช้แทนของจริงอีกทีหนึ่ง เพราะฉะนั้นหัวใจของการอ่านจึงอยู่ที่การเข้าใจความหมายของคำ

วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์ (2549, น.120) ได้ให้ความหมายการอ่าน หมายถึง การแปลความหมายของอักษรออกมาเป็นความคิด ซึ่งไม่ได้พูดออกมาเป็นเสียงและนำความคิดนั้นไปใช้ประโยชน์

สรุปได้ว่า การอ่านเป็นกระบวนการทางสมอง เพื่อรับรู้และเข้าใจความหมายของคำ หรือ สัญลักษณ์ โดยแปลออกมาเป็นความหมายที่ใช้สื่อความคิดและความรู้ระหว่างผู้เขียนกับผู้อ่าน ให้เข้าใจตรงกัน และผู้อ่านสามารถนำเอาความหมายนั้น ๆ ไปใช้ให้เป็นประโยชน์ได้

จุดมุ่งหมายการอ่าน

มีนักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายในการอ่านไว้ดังนี้

กานต์มณี ศักดิ์เจริญ (2546, น.90-92) กล่าวว่า ใ้ว่า การอ่านควรมีจุดประสงค์ในการอ่าน เพราะจะทำให้อ่านได้เร็ว ตรงกับความต้องการซึ่งจุดประสงค์ในการอ่าน คือ อ่านเพื่อความรู้ อ่านเพื่อให้เกิดความคิด อ่านเพื่อความบันเทิง และอ่านเพื่อตอบสนองความต้องการอื่น ๆ เช่น การยอมรับเข้ากลุ่มความมั่นคงในชีวิต ความสำเร็จในชีวิต การหาแนวทางแก้ปัญหาของตน ความต้องการรู้เรื่องใหม่ ๆ

จิตรลดา ไมตรีจิตต์ (2549, น.13) กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการอ่านไว้ว่า เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ความคิด ความบันเทิง และเพื่อให้รู้เท่าทันเหตุการณ์ต่าง ๆ ซึ่งจุดมุ่งหมายของการอ่านขึ้นอยู่กับ แต่ละคน รวมถึงความรู้ที่ได้จากการอ่านนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการดำรงชีวิต

กอบกาญจน์ วงศ์สิทธิ์ (2551, น.89-90) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการอ่านว่า

1. เพื่อค้นหาคำตอบหรือความรู้ ผู้อ่านรับรู้ข้อมูลต่าง ๆ ได้ด้วยการอ่านเพื่อนำประโยชน์ที่ได้มาพัฒนาศักยภาพทั้งทางการรับรู้ กระบวนการคิด การกระทำและทำให้ผู้อ่านมีพัฒนาการทางอารมณ์ที่ดี

2. เพื่อความบันเทิงหรือตอบสนองความต้องการทางอารมณ์ การอ่านนอกจากจะได้สาระแล้ว ยังก่อให้เกิดความสุขจากการอ่านและจรรโลงใจแก่ผู้อ่านด้วย

3. เพื่อประโยชน์ในการฝึกทักษะออกเสียงให้ถูกต้อง เป็นการอ่านที่ผู้อ่านต้องเปล่งเสียงออกมาตามตัวอักษรที่ปรากฏเป็นถ้อยคำต่าง ๆ โดยต้องสื่อความหมายให้ชัดเจนสอดคล้องกับเรื่องราวที่จะนำเสนอ

4. เพื่อประโยชน์ในการยกระดับจิตใจของผู้อ่าน เป็นการอ่านเพื่อพัฒนาความคิด จิตใจ และการกระทำต่าง ๆ ให้เป็นไปในทางที่ดี เพื่อประโยชน์แก่ตนเองและการอยู่ร่วมกับผู้อื่น เช่น การอ่านเรื่องเกี่ยวกับแนวทางในการดำเนินชีวิตของผู้มีชื่อเสียง การอ่านคำสอนของพระพุทธเจ้า เป็นต้น

สรุปได้ว่า ผู้อ่านมีจุดมุ่งหมายในการอ่านที่แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้อ่านที่ต้องการค้นหาจากสิ่งที่อ่านเป็นสำคัญ และนำสิ่งที่ได้จากการอ่านไปใช้ในการดำเนินชีวิตต่อไป

ประเภทของการอ่าน

วรรณิ โสมประยูร (2542, น.127) ได้แบ่งประเภทของการอ่านออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. การอ่านออกเสียง แบ่งได้ 3 แบบ ได้แก่

- 1.1 การอ่านร้อยแก้ว
- 1.2 การอ่านร้อยกรอง
- 1.3 การอ่านทำนองเสนาะ

2. การอ่านในใจ แบ่งได้ 7 แบบ ได้แก่

- 2.1 การอ่านแบบค้นคว้าหาความรู้
- 2.2 การอ่านแบบจับใจความสำคัญ หรือหาสาระสำคัญของเรื่องที่อ่าน
- 2.3 การอ่านแบบหารายละเอียดทุกชั้นตอน
- 2.4 การอ่านเพื่อหารายละเอียดทุกคำเพื่อการปฏิบัติ
- 2.5 การอ่านแบบวิเคราะห์วิจารณ์เพื่อหาเหตุผล
- 2.6 การอ่านแบบไตร่ตรองโดยใช้วิจารณ์ญาณเพื่อหาข้อเท็จจริง ข้อดีข้อเสียสำหรับ

เลือกแนวทางปฏิบัติ

- 2.7 การอ่านแบบคร่าว ๆ เพื่อสังเกตและจดจำ

กรมวิชาการ (2545 ข, น.24-25) ได้แบ่งประเภทของการอ่านออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. การอ่านในใจ ได้แก่ การทำความเข้าใจสัญลักษณ์ที่มีผู้บันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร รูปภาพและเครื่องหมายต่าง ๆ แล้วผู้อ่านจะต้องทำความเข้าใจโดยแปลสัญลักษณ์ที่บันทึกไว้นั้นให้ตรงตามความต้องการของผู้บันทึก การอ่านในใจจึงใช้เพียงสายตาดูไปตามตัวอักษรหรือสัญลักษณ์ต่าง ๆ แล้วใช้ความคิดแปลความ ตีความ รัสสาระต่าง ๆ ที่อ่านนั้น เพื่อเป็นประโยชน์ในการได้รับความรู้ ความคิด และความบันเทิง อันเป็นจุดมุ่งหมายของการอ่าน โดยทั่วไปการอ่านในใจที่ถูกต้อง ควรยึดหลักปฏิบัติดังนี้

- 1.1 ต้องให้การอ่านเป็นการอ่านในใจที่สมบูรณ์จริง ๆ คือ ไม่มีเสียงพึมพำในลำคอ
- 1.2 ไม่มีอาการเคลื่อนไหวของริมฝีปาก ลิ้น หลอดเสียง และลำคอ
- 1.3 ไม่มีอาการสายตาสีริษะไปมา

2. การอ่านออกเสียง คือ การอ่านหนังสือโดยการที่ผู้อ่านเปล่งเสียงออกมาดัง ๆ ในขณะที่อ่าน โดยมีจุดมุ่งหมายต่างกันไป เช่น เพื่อถ่ายทอดข่าวสารต่าง ๆ เพื่อร่ำอารมณ์ผู้ฟังเพื่อสร้างความบันเทิง และเพื่อเพิ่มพูนความพอใจให้แก่บุคคลและสังคม การอ่านออกเสียงในบางโอกาสกระทำเพื่อความมุ่งหมายหลาย ๆ ประการรวมกัน หรือมีจุดมุ่งหมายเฉพาะ เช่น การอ่าน

ประกาศ การรายงาน การแถลงนโยบาย ฯลฯ ซึ่งผู้ที่อ่านออกเสียงได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น จำเป็นต้องได้รับการฝึกฝนเป็นอย่างดี

ลาวินซ์ สังขพันธ์ชานนท์ และคณะ (2549, น.18-21) ได้แบ่งประเภทของการอ่าน ออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. การจำแนกประเภทตามลักษณะการอ่าน แบ่งได้ 2 ประเภท คือ

1.1 การอ่านออกเสียง หมายถึง การอ่านโดยวิธีการเปล่งเสียงออกมาเป็นถ้อยคำหรือเสียงแล้วถ่ายทอดเสียงออกมาเป็นความคิด

1.2 การอ่านในใจ คือ การอ่านที่ถ่ายทอดตัวอักษรออกมาเป็นความคิดโดยตรง การอ่านในใจเป็นเรื่องที่ต้องอาศัยทักษะและความชำนาญ ผสมผสานกับการหมั่นฝึกฝนตนเองเพื่อก่อให้เกิดความชำนาญในการอ่าน ทักษะที่สำคัญในการอ่านในใจ ได้แก่ ทักษะการอ่านได้เร็วและทักษะการเข้าใจความหมาย ทักษะในการอ่านเร็ว เป็นเรื่องของกลไกการอ่านหรือการเคลื่อนไหวของสายตา ทักษะการเข้าใจความหมาย เป็นหัวใจสำคัญของการอ่านเพราะหากมีระดับความเร็วในการอ่านดีแต่ไม่สามารถเข้าใจเนื้อหาของสิ่งที่อ่านได้ การอ่านก็จะไม่ประสบผลสำเร็จ การที่ผู้อ่านจะเข้าใจความหมายของสิ่งที่อ่านได้จะต้องมีพื้นฐานเกี่ยวกับสิ่งต่อไปนี้ คือ

1.2.1 ความรู้พื้นฐานเรื่องคำและไวยากรณ์ ได้แก่ การรู้จักความหมายของคำศัพท์หน้าที่ของคำและประโยค

1.2.2 การรู้จักย่อหน้าหรือปริบท (Paragraph) ผู้อ่านมีความจำเป็นต้องรู้ความสำคัญของการย่อหน้า เพราะในแต่ละย่อหน้าจะมีใจความสำคัญ (Main Idea) หนึ่งย่อหน้าจะแสดงประโยคใจความสำคัญไว้หนึ่งประโยค เรียกว่า ประโยคหลัก (Topic Sentence) จากนั้น จะใช้ประโยคพดลความ (Supporting Sentence) เป็นประโยคเสริมเพื่ออธิบายหรือขยายความตามปกติใจความสำคัญของแต่ละย่อหน้าส่วนมากจะปรากฏที่ต้นหรือตอนท้ายของย่อหน้าหรืออาจปรากฏที่ตอนกลางของย่อหน้าก็ได้ หนึ่งย่อหน้าจะมีใจความสำคัญเพียงหนึ่งใจความเท่านั้น

1.2.3 ภูมิหลังและประสบการณ์ของผู้อ่าน ผู้อ่านที่มีประสบการณ์ได้พบเห็นหรือได้คุ้นเคยกับเหตุการณ์หรือเรื่องราว นั้น ๆ จะทำให้ผู้อ่านเข้าใจเรื่องราวที่อ่านได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

2. การจำแนกประเภทตามวิธีการอ่าน แบ่งได้ 5 ประเภท คือ

2.1 การอ่านอย่างคร่าว ๆ เป็นวิธีการอ่านที่จะใช้เมื่อต้องการสำรวจว่าจะอ่านหนังสือ นั้นต่อไปโดยละเอียดหรือไม่ การอ่านอย่างคร่าว ๆ จะอ่านเพียงชื่อเรื่อง ชื่อผู้แต่งสารบัญ คำนำ หรือเป็นการอ่านเพียงบางตอนเพื่อดูจำนวน การอ่านเพื่อสังเกตเนื้อหา หรือการอ่านเพื่อดูทรรศนะ ค้นหาหัวข้อที่ต้องการว่ามีหรือไม่

2.2 การอ่านแบบตรวจตรา เป็นวิธีการอ่านละเอียดในข้อความที่ต้องการรู้ เป็นการอ่านเพื่อเก็บข้อมูล คือ การอ่านหนังสือในหัวข้อเรื่องเดียวกันจากหนังสือหลาย ๆ เล่ม เพื่อเปรียบเทียบและคัดเลือกก่อนจะสรุปและนำส่วนที่ตนเองต้องการมาใช้ นิยมใช้กันมากในการอ่านเพื่อการทำรายงาน การทำวิจัย การค้นคว้าหรือการทำวิทยานิพนธ์

2.3 การอ่านแบบศึกษาค้นคว้า เป็นการอ่านอย่างละเอียดถี่ถ้วนตั้งแต่หน้าแรกจนถึงหน้าสุดท้าย เพื่อให้รู้เนื้อหาอย่างละเอียดลึกซึ้งทุกขั้นตอน และเก็บแนวคิดเพื่อสรุปสาระสำคัญของเนื้อความทั้งหมด

2.4 การอ่านเชิงวิเคราะห์หรือการอ่านตีความ เป็นวิธีการอ่านที่ต่อเนื่องจากวิธีการอ่านแบบศึกษาค้นคว้า คือการอ่านอย่างละเอียดให้ได้ใจความครบถ้วน แล้วจึงแยกแยะส่วนประกอบออกให้ได้ว่าส่วนต่าง ๆ นั้นมีความหมายและความสำคัญอย่างไร

2.5 การอ่านโดยใช้วิจารณ์ญาณ คือ การอ่านโดยสอดแทรกการวิพากษ์วิจารณ์ของผู้อ่านไปด้วย โดยผู้อ่านจะต้องมีความรู้พื้นฐานมาก และต้องอาศัยเทคนิคการอ่านทุกวิธีอย่างมีประสิทธิภาพแล้วจึงเกิดการสรุปประมวลเป็นความคิดรวบยอด สามารถวิพากษ์วิจารณ์อย่างมีเหตุผลและถูกต้อง

จากประเภทของการอ่านข้างต้นสรุปได้ว่า ประเภทของการอ่านจำแนกได้ตามลักษณะการอ่าน และวิธีการอ่านซึ่งขึ้นอยู่กับจุดประสงค์ของผู้อ่าน

ความเข้าใจในการอ่าน

ความเข้าใจในการอ่านสามารถแบ่งออกได้หลายระดับขึ้นอยู่กับจุดประสงค์ในการอ่าน มีนักการศึกษาหลายท่านได้ระดับความเข้าใจในการอ่านไว้ ดังนี้

พรรณวดี สุริยะพรหมชัย (2545, น.11) อ้างถึงระดับความเข้าใจในการอ่านตามแนวคิดของเบอร์มิสเตอร์ (Bermister. 1974, น.147-148) แสดงให้เห็นถึงระดับความเข้าใจโดยละเอียด 7 ขั้นตอน ดังนี้

1. ระดับความจำ เป็นระดับความเข้าใจในสิ่งที่ผู้เขียนได้กล่าวไว้ ได้แก่ การจำหรือความเข้าใจเกี่ยวกับข้อเท็จจริง วันที่ คำจำกัดความ ใจความสำคัญของเรื่อง และลำดับเหตุการณ์ของเรื่อง

2. ระดับความแปล เป็นการนำข้อความหรือสิ่งที่เข้าใจไปแปลเป็นรูปอื่น เช่น การแปลภาษาหนึ่งไปอีกภาษาหนึ่ง การถอดความ การนำใจความสำคัญของเรื่องไปแปลเป็นแผนภูมิ

3. การตีความ คือ การเข้าใจและมองเห็นความสัมพันธ์ของสิ่งที่ผู้เขียนไม่ได้บอกไว้

4. ระดับประยุกต์ใช้ เป็นการเข้าใจหรือมองเห็นหลักการแล้วนำหลักการนั้นไปประยุกต์ใช้ จนประสบผลสำเร็จ

5. ระดับการวิเคราะห์ คือ ความเข้าใจและรู้ในแง่ของการตรวจตราส่วนย่อยที่เข้าประกอบเป็นส่วนเต็ม เช่น การวิเคราะห์โฆษณาชวนเชื่อ การแยกแยะวิเคราะห์คำประพันธ์ การรู้ถึงการใช้เหตุผลที่ผิด ๆ ของผู้เขียน

6. ระดับสังเคราะห์ เป็นการนำความคิดที่ได้มาจากการอ่านมาผสมผสานกันแล้วจัดเรียบเรียงใหม่

7. การประเมินผล เป็นการวางเกณฑ์แล้วตัดสินสิ่งที่อ่าน โดยอาศัยหลักเกณฑ์ที่ตั้งไว้เป็นบรรทัดฐาน เช่น เรื่องราวที่อ่าน อะไรบ้างที่เป็นจริง อะไรบ้างที่จินตนาการ อะไรบ้างที่เป็นความคิดเห็นและอะไรบ้างที่เป็นความเชื่อของเรื่องที่อ่าน

พรนิภา บรรจงมณี (2548, น.20) ความเข้าใจในการอ่าน คือ ความสามารถในการอ่านในระดับแปลความ ตีความ จับใจความ ใช้กระบวนการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ เพื่อประเมินข้อความหรือเนื้อเรื่องที่อ่านได้

มนตรี นิวัฒน์วงศ์ (2549, น.13) ให้ความหมายของความเข้าใจในการอ่านว่า หมายถึงความสามารถของผู้อ่านในการตีความ ขยายความ ลำดับเรื่องราว สรุปลักษณะ ตลอดจนสามารถประเมินความคิดที่ได้จากเนื้อเรื่องได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยอาศัยโครงสร้างทางภาษา ลักษณะของภาษา จุดมุ่งหมายและประสบการณ์เดิมของผู้อ่าน

สรุปได้ว่า ความเข้าใจในการอ่านเป็นพื้นฐานสำคัญในการอ่าน เมื่อผู้อ่านมีความเข้าใจในสิ่งที่อ่านแล้วจึงจะสามารถที่จะแปลความ ตีความ จับใจความสำคัญ คิดวิเคราะห์ ประเมินข้อความที่อ่านได้ โดยขึ้นอยู่กับ โครงสร้างทางภาษา ลักษณะของภาษา จุดมุ่งหมายและประสบการณ์เดิมของผู้อ่าน

2.3 การอ่านจับใจความ

ความหมายการอ่านจับใจความ

สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์ (2545) ได้ให้ความหมายของการอ่านจับใจความไว้ว่าเป็นความชำนาญหรือเชี่ยวชาญในการอ่านที่ผู้อ่านสามารถจับใจความเรื่องที่อ่านได้ถูกต้องจะต้องฝึกฝนทำความเข้าใจเกี่ยวกับสัญลักษณ์ที่ผู้เขียนกำหนดขึ้น ผู้อ่านจะต้องทำความเข้าใจความหมายแล้วใช้ความคิดเห็นของตนช่วยตัดสินใจในการเลือกใจความสำคัญ

สุปราณี พัดทอง (2545) ได้ให้ความหมายของการอ่านจับใจความว่า เป็นความคิดสำคัญอันเป็นแก่นหรือหัวใจของเรื่องและผู้เขียนมุ่งสื่อมาให้ผู้อ่านได้รับทราบ ซึ่งเป็นข้อเท็จจริงและความคิดเห็นหรืออย่างใดอย่างหนึ่ง

กรมวิชาการ (2546) ได้ให้ความหมายของการอ่านจับใจความสำคัญไว้ว่า เป็นการอ่านที่มุ่งค้นหาสาระของเรื่องหรือของหนังสือแต่ละเล่มที่เป็นส่วนใจความสำคัญและส่วนขยายใจความสำคัญของเรื่อง ใจความสำคัญของเรื่องคือข้อความที่มีเนื้อหาสาระคลุมข้อความอื่น ๆ ในย่อหน้านั้นหรือเรื่องนั้นทั้งหมด

نونนิตย์ เนยจอหอ (2547) ได้ให้ความหมายของการอ่านไว้ว่า เป็นการทำความเข้าใจหรืออ่านข้อความจากเรื่อง สามารถจับใจความสำคัญ แปลความหมายให้ตรงกับที่ผู้เขียนต้องการสื่อสารของเรื่องนั้น

ณัฐสุภางค์ ยิงสง่า (2550) กล่าวว่า การอ่านจับใจความสำคัญ หมายถึง ความรู้ ความเข้าใจในการอ่านเนื้อเรื่องจนสามารถจับใจความ สาระสำคัญของเรื่องจากการแปลความ ตีความ ขยายความ คิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ รวมทั้งเขียนสื่อความจากเรื่องที่อ่านได้

จากความหมายของการอ่านจับใจความสำคัญที่ได้กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่าการอ่านจับใจความสำคัญ หมายถึง การอ่านแล้วเข้าใจเรื่องที่อ่าน สามารถจับประเด็นสำคัญของเรื่อง ตอบคำถามจากเรื่อง แปลความหมายของเรื่องที่อ่านและเข้าใจจุดหมายพร้อมทั้งสรุปสาระสำคัญที่อ่านได้อย่างครอบคลุม

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการอ่านจับใจความ

สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์ (2545) ได้กล่าวถึงทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการอ่านจับใจความ ซึ่งมี 2 ทฤษฎี คือ 1) ทฤษฎีเน้นความสัมพันธ์ของข้อความ 2) ทฤษฎีที่เน้นการวิเคราะห์ข้อความ ดังนี้

1. ทฤษฎีเน้นความสัมพันธ์ของข้อความ

ทฤษฎีการอ่านที่เน้นใจความของข้อความ เมื่อผู้อ่านได้อ่านแล้วนำใจความสำคัญแต่ละข้อความมารวมกัน โดยต่อเนื่อง แล้วทำความเข้าใจในข้อความเหล่านั้น ซึ่งแยกออกไปตามแนวคิดของนักการศึกษา ได้แก่

1.1 ทฤษฎีของ Trabasso ได้กล่าวว่า การอ่านเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องและความสัมพันธ์กัน 2 ประการ คือ ผู้อ่านรับรู้สาร ต่อจากนั้นจะทำการเปรียบเทียบโดยอาศัยประสบการณ์เดิม ทฤษฎีนี้ได้เน้นว่าระดับการอ่านของผู้อ่านจะไม่คงที่ ในขณะที่อ่านข้อความ ผู้อ่านจะควบคุมเพียงโครงสร้างผิวเผินจนกว่าสารที่รับรู้จะได้รับการเปรียบเทียบ เช่น เมื่อเด็กอ่านประโยค “ฉันเห็นลูกบอลสีแดง” เมื่ออ่านเสร็จแล้ว หากยังไม่เคยมีประสบการณ์ก่อนว่าสีแดงเป็น

อย่างไรก็ตามจำเป็นต้องอาศัยผู้รู้แนะนำช่วยตัดสินใจ เมื่อเด็กได้พบสิ่งของที่มีสีแดงก็จะใช้ประสบการณ์ที่เคยมีมาก่อนพิจารณาและตัดสินใจ

1.2 ทฤษฎีของ Chase และ Clark เป็นทฤษฎีที่เน้นถึงความสัมพันธ์ของใจความที่อ่านกับประสบการณ์เดิม คือ เมื่อผู้รับสารแล้วจึงนำมาเปรียบเทียบกับประสบการณ์ ถ้าไม่ตรงกับข้อมูลดังกล่าวหรือไม่แน่ใจก็จะใช้วิธีอ่านซ้ำข้อความนั้น สารที่ให้ความรู้ลึกในทางลบจะให้การรับรู้ไวและนาน

1.3 ทฤษฎีของ Rumelhart ได้กล่าวถึงการอ่านว่าเป็นกระบวนการที่ทำงานคล้ายกับคอมพิวเตอร์ มีความซับซ้อน แต่ละขั้นตอนจะมีความสัมพันธ์กัน ถ้าขาดอย่างใดอย่างหนึ่งก็จะทำให้การอ่านไม่สมบูรณ์ ผู้อ่านจะเริ่มต้นด้วยการอ่านสาร โดยพิจารณารูปร่างของคำที่รู้จัก เพื่อทำความเข้าใจความหมาย ต่อจากนั้นจึงทำการเปรียบเทียบความหมายของคำกับความรู้เดิมที่มีอยู่เพื่อเป็นการพิสูจน์ข้อเท็จจริง โดยผู้อ่านจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับหน้าที่ของคำ ความหมาย การสะกดคำ และชนิดของคำ

สรุปได้ว่า ทฤษฎีเน้นความสัมพันธ์ของข้อความได้แก่ ทฤษฎีของ Trabasso , Chase กับ Clark และ Rumelhart เป็นทฤษฎีที่เน้นความสัมพันธ์ของสารและประสบการณ์เดิมของผู้อ่าน โดยมีคำแวดล้อมและคำชี้้นำในการแปลความหมาย ซึ่งสมองรับรู้สารก็จะบันทึก โดยสารที่เป็นความรู้ลึกในทางลบจะลืมได้ช้ากว่าสารที่เป็นความรู้ลึกทางบวก

2. ทฤษฎีที่เน้นการวิเคราะห์ข้อความ

ทฤษฎีที่เน้นการวิเคราะห์ข้อความว่าเป็นการให้ความสำคัญขององค์ประกอบย่อยของประโยค นอกจากนั้นต้องรู้จักคำชนิดต่าง ๆ การเข้าใจหน้าที่และความหมายที่แท้จริงจะช่วยให้เข้าใจความหมายของข้อความหรือเรื่องที่อ่าน นักการศึกษาในทฤษฎีนี้ได้แก่ Dawes และ Frederiken ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

2.1 ทฤษฎีของ Dawes กล่าวว่า ข้อความหรือเรื่องราวที่ได้รับการแก้ไขปรับปรุงประโยคให้มีความเกี่ยวข้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันจนให้ผู้อ่านเข้าใจ แม้บางครั้งประโยคแต่ละประโยคไม่ได้เกี่ยวข้องหรือสัมพันธ์กัน หากผู้อ่านพยายามตีความหมายให้มาเกี่ยวข้อง ก็สามารถสร้างความสัมพันธ์ของประโยคได้ ข้อความในประโยคแต่ละประโยคมีความเชื่อมโยงเป็นลำดับง่ายต่อการทำความเข้าใจ เมื่อนักเรียนได้อ่านแล้วจะมีการแปลความหมายของแต่ละประโยคและนำหลาย ๆ ประโยคมาเชื่อมโยงกันจนเข้าใจเรื่องที่อ่าน

2.2 ทฤษฎีของ Frederiken ทฤษฎีนี้ได้นำโครงสร้างทางหลักภาษาเป็นแกนสำหรับสร้างความเข้าใจในการอ่าน คือ ผู้อ่านจำเป็นต้องทำความเข้าใจความหมายของถ้อยคำในประโยคเข้าใจหน้าที่ของคำ การนำถ้อยคำมาเชื่อมโยงโดยอาศัยวิธีการตามหลักภาษา ถ้าผู้อ่านเข้าใจ

โครงสร้างทางหลักภาษาก็จะเข้าใจความหมายของประโยค นอกจากนั้น Frederiken ยังได้กล่าวต่อไปว่าการอ่านเป็นกระบวนการที่คล้ายกับโปรแกรมของเครื่องคิดเลข เมื่อใส่สารเข้าไปในโปรแกรมแล้ว จำเป็นต้องได้รับการพิสูจน์จากผู้อ่านว่าถูกต้องหรือไม่ ทั้งนี้โดยใช้ประสบการณ์เดิมของผู้อ่านมาเปรียบเทียบหรือตัดสินใจ เมื่อได้รับการพิสูจน์แล้วจึงทำการเปลี่ยนแปลงแก้ไขด้วยการเก็บส่วนที่เป็นความรู้ไว้ในสมอง ส่วนที่ไม่จำเป็นก็จะทิ้งไป ความรู้เก็บไว้นั้นจะได้รับการนำมาใช้เมื่อถึงเวลา

สรุปได้ว่า ทฤษฎีที่เน้นการวิเคราะห์ข้อความ เน้นความสำคัญของส่วนประกอบภายใน ประโยค ตลอดจนหน้าที่ของคำและประเภทของคำโดยเมื่อผู้อ่านอ่านสารแล้ว ผู้อ่านจะพิสูจน์สารกับประสบการณ์เดิม สารที่ไม่จำเป็นจะถูกตัดทิ้งและนำสารที่ถูกต้องออกมาใช้ในเวลาที่ต้องการ

ทฤษฎีทางจิตวิทยาการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการอ่านจับใจความ

ทิสนา แชมณี (2547, น.51,60) ได้กล่าวถึงทฤษฎีทางจิตวิทยาการศึกษาที่นำมาใช้ในการสอนการอ่านจับใจความ ดังนี้

1. ทฤษฎีการเรียนรู้ของ Thorndike ซึ่งเน้นทางด้านสติปัญญา โดยกล่าวว่า ผู้มีสติปัญญาดีจะสามารถรับรู้ และอ่านจับใจความได้ในเวลาอันรวดเร็ว ตรงกันข้ามกับผู้ที่มีสติปัญญาไม่ดีจะใช้เวลาในการอ่านเพิ่มขึ้น ดังนั้นการให้นักเรียนได้รับการฝึกฝนบ่อย ๆ ก็เป็นวิธีการที่จะช่วยให้นักเรียนมีทักษะในการอ่านจับใจความได้ดีขึ้น

2. ทฤษฎีการให้สิ่งเร้าและการตอบสนอง เน้นการกระทำซ้ำ ๆ จนตอบสนองโดยอัตโนมัติ ดังนั้น การจัดหาเรื่องที่ตรงกับความสนใจก็จะเป็นสิ่งเร้าที่ช่วยให้เกิดความต้องการที่จะอ่าน ผลที่ได้คือการตอบสนองที่ดี

3. ทฤษฎี Gestalt เน้นความสำคัญของการจัดเตรียม คือ กฎของการรับรู้ที่ประยุกต์เข้ามาสู่การสอนอ่าน ซึ่งแยกเป็นกฎ 3 ข้อ คือ

3.1 กฎของความคล้ายกัน เป็นการจัดสิ่งที่คล้ายกันเอาไว้ด้วยกัน เช่น คำที่คล้ายกัน โครงสร้างของประโยค เนื้อเรื่อง รวมทั้งสิ่งอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการอ่าน หากจัดไว้เป็นหมวดหมู่ก็จะช่วยให้เกิดการรับรู้ได้เร็วขึ้น

3.2 กฎของความชอบ เป็นหลักสำคัญของการสอนจับใจความ หากนักเรียนได้อ่านในสิ่งที่ตนชอบก็จะช่วยให้กิจกรรมการเรียนการสอนมีความหมายต่อตัวนักเรียน

3.3 กฎการต่อเนื่อง เป็นการพิจารณาโครงสร้างของการสอนอ่านให้มีลักษณะต่อเนื่องกัน ทั้งนี้เพื่อให้การพัฒนาการอ่านเป็นไปโดยไม่ได้หยุดชะงักอ่านก็จะมีการรวบรวมการรับ

สารและใช้สมองพิสูจน์ว่าเหมือนหรือต่างจากประสบการณ์เดิมของคุณอย่างไร และมีการเก็บไว้แล้วนำมาใช้จริงเมื่อต้องการ

จากทฤษฎีทางจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับการอ่านจับใจความดังที่กล่าว ครูผู้สอนควรนำมาประยุกต์ใช้โดยการให้นักเรียนได้ฝึกฝนบ่อย ๆ เน้นการกระทำซ้ำ ๆ จัดหาเรื่องที่ตรงกับความสนใจของนักเรียน และจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอ่านที่มีความหมายต่อตัวนักเรียน เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านจับใจความเพิ่มมากขึ้น และทำให้นักเรียนบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

การสอนอ่านจับใจความ

บันลือ พลฤษะวัน (2545) กล่าวถึง แนวการสอนอ่านเพื่อจับใจความสำคัญไว้ว่า ครูควรศึกษาลักษณะสำคัญของการอ่านเพื่อจับใจความสำคัญแล้ววางแนวฝึกไว้ 2 ลักษณะ คือ

1. การฝึกอ่านแบบคร่าว ๆ เพื่อสำรวจหาสิ่งที่สนใจหรือสิ่งที่ต้องการ

1.1 ให้อ่านเรื่องราวหรือบทความ โดยอ่านเร็ว ชำ่ม ๆ หรืออ่านอย่างลวก ๆ เพื่อจะได้รู้ขอบเขต หรือกล่าวถึงเรื่องอะไร ทำนองใด

1.2 ถ้าเป็นบทประพันธ์ร้อยกรอง ลองอ่าน 2 – 3 หน้า เพื่อดูว่ามีคุณค่าน่าสนใจเพียงใดหรือไม่

1.3 ให้อ่านเฉพาะหัวข้อใดหัวข้อหนึ่งให้ละเอียด เพื่อทราบทรรศนะความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ หรือเจตนาของผู้แต่ง ผู้เรียบเรียง โดยมากจะอ่านอารัมภบท

1.4 ให้อ่านตลอดเรื่องเพื่อประเมินดูว่าเรื่องนั้นให้ประโยชน์ทางใด มีจุดเด่นอยู่ตรงไหน ตอนไหนบ้าง

1.5 เมื่ออ่านแล้วพิจารณาตรวจสอบเรื่องราวโดยส่วนรวมว่าเป็นเรื่องยากหรือง่ายเหมาะสมกับวัยผู้อ่านหรือไม่ หรือใช้ความคิดของคุณประเมินเรื่องราวนั้น ๆ

2. ฝึกอ่านเพื่อจับใจความสำคัญ เป็นวิธีการที่จะนำไปสู่การย่อความ

2.1 ฝึกการอ่านนิทานแล้วเล่าเรื่องย่อ สรุปเรื่อง ด้านลักษณะของตัวละคร อาจบอกได้ว่ามีลักษณะอย่างไร เป็นเรื่องที่มีเหตุผลหรือไม่

2.2 เมื่อมอบหมายให้นักเรียนอ่านเรื่องราวใด ครูจำเป็นต้องตั้งคำถามให้สอดคล้องกับเหตุการณ์ในเรื่อง นักเรียนหาคำตอบเป็นตอน ๆ ไปโดยลำดับ

2.3 ฝึกให้นักเรียนอ่านบทความที่ให้ความรู้ แล้วให้ตั้งหัวข้อเรื่อง ชื่อเรื่องไว้แต่ละอนุเขต เรื่องนั้นอาจมี 2 – 3 หรือหลายอนุเขต

2.4 ในการตรวจสอบหรือการตั้งชื่อเรื่องแต่ละอนุเขตนั้น ควรจะมีการอภิปรายว่าควรตั้งชื่ออนุเขตนั้นอย่างไรจึงจะเหมาะสม และชื่อเรื่องจะคลุมเรื่องราวนั้น ๆ ได้ดี

2.5 ให้นักเรียนรวบรวม 2 – 3 อนุเลข หรือหลายอนุเลขนั้น เป็นหัวเรื่องหรือ ประโยคหรือทำให้เรื่องสั้นเข้า

2.6 ฝึกให้นักเรียนอ่านหนังสือพิมพ์รายวัน คู่มือเรื่องและคอลัมน์ จะเห็นว่ามีกรตั้ง ชื่อไว้ แล้วลองค้นหาคอลัมน์ที่จะอ่านในหน้าอื่น ๆ บ่อย ๆ เด็กจะเข้าใจเรื่อง การตั้งชื่อเรื่องแต่ละ เรื่องในข้อที่ผ่านมาเป็นอย่างดี

2.7 ฝึกให้นักเรียนสังเกตดูว่า ประโยคใดเป็นประโยคใจความสำคัญของเรื่องและ ประโยคใดเป็นประโยคผลความ

2.8 ในการอ่านบทความ เรื่องราว หรือหนังสือสังคมศึกษาและอื่น ๆ ให้นักเรียนใช้ วิธีขีดเส้นใต้เฉพาะข้อความที่สำคัญไว้เป็นตอน ๆ

2.9 ให้หลอมข้อความที่ย่นย่อหรือขีดเส้นใต้เข้าไว้ด้วยกันแล้วปรุงแต่งให้ข้อความ กลมกลืนกันก็จะกลายเป็นการย่อเรื่อง

2.10 ลองตรวจข้อความที่ย่อเรื่องไว้อีกครั้งหนึ่งว่า มีความสอดคล้องกัน ครอบคลุม และบอกเรื่องย่อเฉพาะจุดสำคัญในเรื่องดี และเป็นไปตามคำสั่งที่กำหนดว่าให้ย่อเรื่องนั้นไม่เกิน 4 – 8 บรรทัด แล้วแต่กรณี

2.11 จำเป็นต้องให้นักเรียนอ่านคำนำของหนังสือที่จะอ่านเพื่อจะได้รับทราบเจตนา ของผู้แต่ง ผู้เรียบเรียง มักจะเขียนบอกสาระสำคัญของเรื่องที่เขียนไว้ในคำนำ

2.12 บทความส่วนใหญ่จะเน้นสาระสำคัญหรือสรุปใจความสำคัญไว้ตอนท้าย ของเรื่องอย่างที่เราเรียกว่าบทสรุป เมื่อเป็นดังนี้บทสรุปอาจเป็นแนวทางในการย่อความสำคัญ ของเรื่องได้สัดส่วนหนึ่ง

2.13 เมื่อฝึกขั้นตอนที่เสนอแนะไว้โดยสม่ำเสมอ ก็ควรให้นักเรียนอ่านเรื่องราว ทั้งหมด และย่อเรื่อง โดยทันทีก็อาจจะทำได้ ทั้งนี้เพราะเด็กมีทักษะในการเข้าใจภาษาเพียงพอ เมื่ออ่านเรื่องราวแล้วจะบันทึกย่อได้ทันที

2.14 ฝึกให้อ่านแล้วทำรายงาน หรือรายงานด้วยปากเปล่าหน้าชั้นเรียน โดยกำหนดเวลาแต่ละกลุ่มเข้าไว้ เมื่อคร่อมอบหัวเรื่องใหญ่ เด็กจะรู้จักช่วยกันแบ่งงานกันไปค้นคว้า ย่อเรื่องแต่ละหัวข้อย่อย แล้วรวมกลุ่มเพื่อสำรวจสาระสำคัญที่ต้องรายงานอาจแบ่งกันทำหน้าที่ รายงานเรื่องนั้นได้ดียิ่งด้วย

2.15 ควรจัดแบ่งงานผลัดเปลี่ยนกันย่อข่าวเหตุการณ์จากหนังสือพิมพ์ โดยฝึกเสนอ ข่าวสำคัญอย่างย่อที่ป้ายประกาศเป็นประจำ จะเป็นการส่งเสริมกิจกรรมการอ่านเพื่อเก็บใจความ สำคัญได้ดียิ่งขึ้น

3. นำผลของคำตอบหรือการตั้งชื่อเรื่องมาอภิปราย ตรวจสอบโดยการอ่านออกเสียง เพื่อให้ฟังแล้วตอบคำถามหรือบอกชื่อเรื่องได้ถูกต้อง

4. ให้ผู้เรียนนำผลของคำตอบในข้อ 3 มาตรวจสอบว่าชื่อเรื่องนั้นตรงกับประโยคใด หรือประโยคใดบอกชื่อเรื่อง ประโยคใดบอกใจความสำคัญของอนุเจทที่อ่าน ให้ผู้เรียนขีดเส้นใต้ที่ประโยคบอกใจความนั้น ๆ

5. เรียบเรียงประโยคบอกใจความแต่ละอนุเจทตามลำดับ โดยเพิ่มคำเชื่อมและเกลาภาษาให้มีความต่อเนื่อง อาจสลับตอนก็ได้ (ถ้าได้ความคิดว่า)

6. อ่านบททวนโดยการอ่านออกเสียงเพื่อใช้การฟังตรวจสอบใจความสำคัญ (เรื่องย่อ) โดยกลุ่ม หากเป็นงานรายบุคคลให้ใช้การอ่านในใจตรวจสอบเอง

7. กำหนดการตั้งชื่อเรื่อง บอกแหล่งที่มาของเรื่องให้ชัดเจน รวมทั้งผู้เขียนหรือสำนักพิมพ์แล้วแต่กรณี

กรมวิชาการ (2546) เสนอแนวทางการอ่านจับใจความให้บรรลุจุดประสงค์ มีดังนี้

1. ตั้งจุดมุ่งหมายในการอ่านให้ชัดเจน เช่น อ่านเพื่อหาความรู้ อ่านเพื่อความเพลิดเพลิน หรือเพื่อบอกเจตนาของผู้เขียน เพราะเป็นแนวทางให้กำหนดการอ่านได้อย่างเหมาะสม และจับใจความหรือคำตอบได้รวดเร็วยิ่งขึ้น

2. สืบสวนประกอบของหนังสืออย่างคร่าว ๆ เช่น ชื่อเรื่อง คำนำ สารบัญ คำชี้แจง การใช้หนังสือ ภาคผนวก ฯลฯ เพราะส่วนประกอบของหนังสือจะทำให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องหรือหนังสือที่อ่านได้อย่างกว้างขวาง

3. ทำความเข้าใจลักษณะของหนังสือว่าประเภทใด เช่น สารคดี ตำรา บทความ ซึ่งจะช่วยให้มีแนวทางในการอ่านจับใจความสำคัญได้ง่าย

4. ใช้ความสามารถทางภาษาในด้านการแปลความหมายของคำ ประโยค และข้อความต่าง ๆ อย่างถูกต้อง รวดเร็ว

5. ใช้ประสบการณ์หรือภูมิหลังเกี่ยวกับเรื่องที่อ่านมาประกอบ จะทำให้เข้าใจและจับใจความที่อ่านได้ง่ายและรวดเร็ว

สรุปได้ว่า การสอนอ่านจับใจความสำคัญเป็นการมุ่งเน้นสาระของเรื่องที่อ่านเป็นทักษะที่ต้องฝึกฝนให้กับผู้เรียนอย่างมีขั้นตอน เพื่อให้อ่านเรื่องแล้วบอกสาระของเรื่องได้ว่าใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร อย่างไร และสรุปใจความสำคัญของเรื่องได้ ซึ่งเป็นทักษะสำคัญที่ครูต้องฝึกให้แก่ผู้เรียน เพื่อการแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง และเพิ่มประสบการณ์ในการอ่าน จะทำให้การอ่านจับใจความสำคัญประสบความสำเร็จ สามารถนำไปใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี

การประเมินผลความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญ

สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์ (2545) ได้เสนอการประเมินการอ่านจับใจความโดยใช้เกณฑ์มาตรฐานพิจารณาเนื้อเรื่องที่อ่านจับใจความไว้ 2 วิธี คือ

1. การใช้เครื่องมือที่เป็นแบบทดสอบ ผู้อ่านจะต้องตอบคำถามได้ร้อยละ 70 ขึ้นไป การยึดเกณฑ์นี้ นักการศึกษาที่มีความเห็นว่าผู้อ่านได้พลาตเนื้อหาบางตอนไปร้อยละ 30 แล้วหากยึดเกณฑ์ประเมินที่ต่ำกว่านี้ จะทำให้มีความเข้าใจคลาดเคลื่อนในเหตุการณ์สำคัญของเรื่อง

2. การใช้แบบประเมินค่า โดยใช้ระดับตัวอักษรแล้วตีค่าออกมาเป็นคะแนน เช่น เมื่อผู้อ่านประเมินการอ่านจับใจความของตนแล้วรวมคะแนนทั้งหมดในแต่ละช่อง สมมติให้แบบประเมินค่าทั้งหมดมี 20 ข้อ มีระดับตัวเลือก 4 ระดับตัวอักษร 4 ระดับ คือ มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด มีค่าคะแนนเป็น 4 3 2 1 ตามลำดับ ถ้าเครื่องหมายในช่อง “มาก” ทุกช่องจะได้คะแนนเต็ม 80 คะแนน ระดับคะแนนที่ได้มีขอบเขตดังนี้

คะแนน 72 – 80	เท่ากับ 4	หมายถึง	ดี
คะแนน 52 – 71	เท่ากับ 3	หมายถึง	ค่อนข้างดี
คะแนน 32 – 51	เท่ากับ 2	หมายถึง	พอใช้
คะแนน 0 – 31	เท่ากับ 1	หมายถึง	ปรับปรุง

ผู้อ่านที่ประเมินการอ่านจับใจความของตนแล้ว หากรวมคะแนนแล้วอยู่ในระดับ 4 และ 3 แสดงว่ามีความสามารถในการอ่านจับใจความที่น่าพอใจ แต่ถ้าผลที่ได้อยู่ในระดับ 2 หรือ 1 ผู้อ่านควรปรับปรุงเพื่อพัฒนาคุณภาพการอ่านจับใจความให้ดีขึ้น

กรมวิชาการ (2546) ได้เสนอแนวทางการทดสอบทางภาษาด้านทักษะการอ่านจับใจความ สำคัญ ดังนี้

1. การอ่านจับใจความ เป็นการทดสอบการรับรู้ข้อมูลจากหนังสือพิมพ์ วารสาร ประกาศ โฆษณา จดหมาย ฯลฯ กิจกรรมในการทดสอบทักษะการอ่าน จำแนกได้ดังนี้

1.1 กิจกรรมที่เป็นตัวกระตุ้นให้ผู้อ่านสามารถอ่านข้อความที่มีความยาวตามความเหมาะสมที่เป็นงานเขียนประเภทต่าง ๆ เช่น บทความจากหนังสือพิมพ์และวารสาร รายละเอียดสนับสนุน หรือเป็นรายละเอียดที่แย้งกันเพื่อให้ข้อมูลตรงกันข้าม ตลอดทั้งเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างรายละเอียดด้วยกัน

1.2 ความสามารถอ่านจับใจความสำคัญ สามารถระบุแก่นเรื่อง หัวเรื่องและใจความสำคัญของเรื่องที่อ่านได้

1.3 ความสามารถวิเคราะห์และประเมินความสัมพันธ์ของเนื้อความและสุนทรียศาสตร์ของการใช้ภาษา สามารถใช้ความรู้ด้านคำศัพท์ ไวยากรณ์ ความเข้าใจสิ่งที่อ่านและ

ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบ ลีลาภาษาที่ใช้ในบทอ่านที่เป็นตัวกระตุ้น วิเคราะห์ ประเมินและสรุปได้ว่า สารที่อ่านนั้นเป็นสารประเภทใด ลีลาภาษาที่ใช้เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ เจตนาทัศนคติ ของผู้เขียนที่แฝงอยู่สามารถวิพากษ์วิจารณ์ถึงเหตุผลที่เกิดขึ้นต่อความมั่นคง น่าเชื่อถือ ของสมมติฐานที่ผู้เขียนตั้งไว้ ความเป็นไปได้ของข้อสรุป ตลอดจนสามารถประเมินประสิทธิภาพ ของการอ่านนั้นได้ว่า มีความชัดเจนเข้าสู่ประเด็นอย่างไรไม่อ้อมค้อมและใช้ภาษาได้อย่างกระชับ ความสามารถในระดับนี้เป็นระดับสูงซึ่งต้องอาศัยความรู้ในระดับต้น ๆ เป็นพื้นฐาน การกำหนด ระดับความสามารถข้างต้นเป็นลำดับขั้นตอนที่ขึ้นต่อกันและการกำหนดความสามารถตามเกณฑ์ อาจใช้มาตราส่วนประเมินค่าเป็นระดับ ดังนี้

1	หมายถึง	ไม่มีความสามารถ
2	หมายถึง	มีความสามารถน้อย
3	หมายถึง	มีความสามารถพอประมาณ
4	หมายถึง	มีความสามารถมาก
5	หมายถึง	มีความสามารถยอดเยี่ยม

สรุปได้ว่า การวัดความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญที่กล่าวมา สรุปได้ว่า สามารถวัดความเข้าใจในการอ่านของผู้เรียนได้หลายวิธี เช่น วัดผลและประเมินผลโดยการทดสอบ การวัดผลอย่างเป็นทางการอย่างไม่เป็นทางการและการใช้เครื่องมือวัดผลที่เป็นแบบทดสอบ รวมทั้ง การใช้แบบ ประเมินค่า และการที่ครูจะใช้วิธีใดขึ้นอยู่กับจุดหมายในการประเมินครั้งนั้น ๆ

2.4 การตั้งคำถามโดยใช้เทคนิค 5W1H

การตั้งประเด็นถามตอบเพื่อให้นักเรียนได้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยใช้ คำถาม 5W1H ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของคำถาม 6 ประเภทตามความคิดของบลูม (Bloom) วิทวอล์น ชัตติยะมาน และ อมลวรรณ วีระธรรมโม (2549, น.85-86) ได้กล่าวไว้และมีความ สอดคล้องกับระดับความสามารถในการอ่านจับใจความที่ผู้วิจัยนำมาใช้ประกอบการจัดกิจกรรม การเรียนรู้ ดังนี้

1. Who (ใคร) บุคคลสำคัญที่เป็นตัวประกอบหรือผู้ที่เกี่ยวข้องที่จะได้รับผลกระทบ ทั้งด้านบวกและด้านลบ เช่น ใครอยู่ในเหตุการณ์บ้าง ใครน่าจะเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์เช่นนี้บ้าง ใครน่าจะเป็นคนที่ทำให้เกิดเหตุการณ์เช่นนี้มากที่สุด
2. What (อะไร) ปัญหาหรือสาเหตุที่เกิดขึ้น เช่น เกิดอะไรขึ้นบ้าง มีอะไรเกี่ยวข้องกับ เหตุการณ์นี้ หลักฐานที่สำคัญที่สุดคืออะไร สาเหตุที่ทำให้เกิดเหตุการณ์นี้คืออะไร

3. Where (ที่ไหน) สถานที่หรือตำแหน่งที่เกิดเหตุการณ์ เช่น เรื่องนี้เกิดขึ้นที่ไหน เหตุการณ์นี้น่าจะเกิดขึ้นที่ใดมากที่สุด

4. When (เมื่อไร) เวลาที่เหตุการณ์นั้นได้เกิดขึ้นหรือจะเกิดขึ้น เช่น เหตุการณ์นี้น่าจะเกิดขึ้นเมื่อไร เวลาใดบ้างที่สถานการณ์เช่นนี้จะเกิดขึ้นได้

5. Why (ทำไม) สาเหตุหรือมูลเหตุที่ทำให้เกิดขึ้น เช่น เหตุใดต้องเป็นคนนี้เป็นเวลานี้ เป็นสถานที่นี้ เพราะเหตุใดเหตุการณ์นี้จึงเกิดขึ้น ทำไมจึงเกิดเรื่องนี้

6. How (อย่างไร) รายละเอียดของสิ่งที่เกิดขึ้นแล้วหรือกำลังจะเกิดขึ้นว่ามีความเป็นไปได้ในลักษณะใด เช่น เขาทำสิ่งนี้ได้อย่างไร ลำดับเหตุการณ์นี้ดูว่าเกิดขึ้นได้อย่างไร เหตุการณ์นี้เกิดขึ้นได้อย่างไร มีหลักในการพิจารณาคนคืออย่างไรบ้าง

2.5 เทคนิคการใช้คำถาม

ความสำคัญของการใช้คำถาม

ทิสนา แชมมณี (2548, น.407) ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับข้อควรคำนึงและพึงระวังในการใช้คำถามดังนี้

1. ถามคำถามทีละคำถาม ไม่ควรถามหลายคำถามติดต่อกัน
2. คำถามแต่ละคำถาม ไม่ควรมีประเด็นมากเกินไป
3. คำถามควรชัดเจน ถ้าคำถามกว้างเกินไป ผู้เรียนตอบไม่ตรงประเด็น ควรปรับคำถามให้เฉพาะเจาะจงมากขึ้น
4. คำถามไม่ควรยาวเกินไป ผู้เรียนหรือผู้ตอบจะจำประเด็นไม่ได้ หรืออาจจะหลงประเด็นไปได้
5. ควรใช้น้ำเสียงและท่าทางที่เหมาะสมประกอบการถาม
6. เมื่อถามคำถามแล้วควรให้เวลาผู้เรียนคิด (Wait Time) พอสมควร จากการวิจัยของ Cruickshank (ทิสนา แชมมณี. 2548, น.407 ; อ้างอิงมาจาก Cruickshank. 1995, น.346) พบว่า ถ้าผู้สอนให้เวลาแก่ผู้เรียนคิดประมาณ 3 - 5 นาที ผู้เรียนจะสามารถตอบคำถามได้ยาวขึ้นและมีคุณภาพมากขึ้น
7. ไม่ควรทวนคำถาม และไม่ควรถวนคำตอบของผู้เรียนบ่อย ๆ
8. ผู้สอนควรให้คำชมแก่ผู้เรียนบ้าง แต่ไม่บ่อยเกินไป ควรเป็นไปตามความต้องการของผู้เรียนแต่ละคน และควรพยายามค่อย ๆ เปลี่ยนการเสริมแรงจากภายนอกไปสู่การเสริมแรงภายใน
9. หลีกเลี่ยงการชมประเภท ดี.....แต่.....

10. การชมต้องมีฐานจากความเป็นจริง และความจริงใจ

11. ถามผู้เรียนและให้โอกาสผู้เรียนในการตอบอย่างทั่วถึงให้ความเสมอภาคแก่ผู้เรียน ทั้งชายและหญิง ทั้งเก่งและอ่อน ทั้งที่สนใจและไม่สนใจ

12. เมื่อถามคำถามแล้ว ผู้สอนควรเรียกให้ผู้เรียนตอบเป็นรายบุคคล ไม่ควรให้ผู้เรียนตอบพร้อมกัน

13. เมื่อถามแล้วไม่มีผู้ใดตอบได้ ควรตั้งคำถามใหม่ โดยใช้คำถามที่ง่ายขึ้นหรืออธิบายขยายความ หรือให้แนวทางในการตอบการใช้คำถามเป็นเทคนิคอย่างหนึ่งที่ช่วยให้นักเรียนค้นหาแนวคิดได้ คำถามมีหลายประเภท คำถามบางประเภทกระตุ้นให้นักเรียนคิด บางคำถามปลูกให้ต้น หรือเร้าให้นักเรียนเกิดความสนใจเพื่ออ่านสารตามที่ครูได้แนะนำหรือมอบหมาย

ประเภทของคำถาม

กรมวิชาการ (2541, น.56-59) ได้แบ่งประเภทของคำถามออกเป็น 8 ประเภท ดังนี้

1. คำถามเพื่อค้นหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เช่น มีเหตุการณ์อะไรบ้าง
2. คำถามเพื่อให้เกิดความคิดได้หลากหลาย เช่น จะนำไปใช้ทำอะไรได้บ้าง
3. คำถามเพื่อตรวจสอบว่าเป็นความคิดที่ถูกทาง เช่น เกิดประโยชน์อะไร
4. คำถามเพื่อหาความคิดที่เป็นเหตุเป็นผล เช่น ทำไมจึงทำอย่างนั้น
5. คำถามเพื่อหาความคิดลึกซึ้ง เช่น สิ่งที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอย่างไร
6. คำถามเพื่อหาความคิดที่กว้างไกล เช่น เรื่องนี้มีความหมายอย่างไร
7. คำถามเพื่อให้เกิดความคิดที่ชัดเจน เช่น เรื่องนี้มีความหมายอย่างไร
8. คำถามเพื่อให้เกิดความคิดอย่างละเอียด เช่น เรื่องนี้มีรายละเอียดอะไรที่สำคัญ

ภพ เลาหไพบูลย์ (2542, น.194-195) ได้แบ่งคำถามตามรูปแบบของกิลฟอร์ด ออกเป็น 5 ประเภท ดังนี้

1. คำถามงานประจำ (Routine Questions) เป็นคำถามที่เกี่ยวกับการจัดการในห้องเรียนการยกย่องชมเชย และการชี้แนะพฤติกรรมการเรียนรู้ เช่น นักเรียนทำการบ้านเรียบร้อยหรือยัง

2. คำถามความรู้ความจำ (Cognitive Memory Questions) เป็นคำถามที่ให้ผู้เรียนบอกข้อเท็จจริงหรือเนื้อหาความรู้ที่จดจำไว้ โดยใช้กระบวนการจดจำ ท่องจำหรือระลึกได้ เช่น ใครค้นพบก๊าซออกซิเจน

3. คำถามความคิดสรุปแคบ (Convergent - Thought Questions) เป็นคำถามที่ให้ผู้เรียนวิเคราะห์และบูรณาการข้อเท็จจริง อาจเป็นการแก้ปัญหา สรุปย่อความรู้หรืออธิบายลำดับขั้นของเทคนิคหรือข้อเสนอ เช่น กล้องจุลทรรศน์มีหลักการทำงานอย่างไร

4. คำถามความคิดเปิดกว้าง (Divergent- Thought Questions) เป็นคำถามที่ให้ผู้เรียนใช้ข้อมูลหรือข้อเท็จจริงที่มีอยู่อย่างเต็มที่โดยอิสระ ทำให้ผู้เรียนคิดริเริ่มงานด้วยตนเองโดยที่ครูไม่ได้คาดหวัง เช่น ถ้าถูกเลือกให้เป็นคนแรกที่จะเขียนดาวพฤหัสบดี นักเรียนจะเตรียมตำราและเครื่องมืออะไรบ้างที่จะนำไปด้วย

5. คำถามความคิดประเมิน (Evaluative – Thought Questions) เป็นคำถามที่ให้ผู้เรียนคิดพิจารณา ประเมินค่า โดยผู้เรียนสร้างเกณฑ์การประเมินเอง เช่น นักเรียนคิดว่าใครเป็นนักวิทยาศาสตร์ผู้ยิ่งใหญ่ นิวตันหรือไอสไตน์เพราะเหตุใด

วิทยากร ท่อแก้ว (2543, น.28-31) ได้แบ่งประเภทของคำถามออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. คำถามเปิด เป็นคำถามที่เปิดกว้างในการตอบ เช่น “พวกเราคิดอย่างไรในการนำเสนอเรื่องนี้” ผู้ตอบจะแสดงความคิดเห็นอย่างเสรี แล้วแต่การจัดลำดับความคิดของแต่ละคน

2. คำถามปิด เป็นคำถามที่กำหนดกรอบในการตอบ เช่น “ในการนำเสนอครั้งนี้ ประสิทธิภาพสำเร็จหรือไม่” คำถามประเภทนี้เป็นคำถามที่มุ่งประเด็นให้มีการเลือกตอบ

3. คำถามเปิดและปิด เป็นคำถามที่กำหนดกรอบให้ตอบและเปิดกว้างในการแสดงความคิดเห็น ได้อย่างเสรี ภายใต้กรอบที่กำหนดให้ เช่น “ในการนำเสนอครั้งนี้พวกเรามีความคิดเห็นอย่างไรในประเด็นต่อไปนี้ เนื้อหาที่นำเสนอ สื่อที่ใช้ บรรยากาศ” ในการตอบผู้ตอบจะตอบตามกรอบทั้งสี่ด้าน แต่จะตอบได้อย่างเสรีในแต่ละด้าน

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า การแบ่งประเภทของคำถามจากแนวคิดหลาย ๆ แนวคิดที่กล่าวมา ทำให้ผู้ศึกษาค้นคว้าได้รู้แนวทางในการนำความรู้ไปบูรณาการเพื่อใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอน การอ่านจับใจความภาษาไทยได้อย่างหลากหลายและสามารถใช้คำถามได้อย่างถูกต้องเหมาะสมกับวุฒิภาวะของผู้เรียน

เทคนิคการใช้คำถามในการเรียนการสอน

ภพ เลาหไพบุลย์ (2542, น.207-208) กล่าวถึงเทคนิคการใช้คำถามดังนี้

1. เตรียมคำถามไว้ล่วงหน้า เพื่อใช้ไปสู่ประเด็นที่ต้องการ
2. คำนึงถึงลักษณะของคำถามที่ดี และถามให้เป็นภาษาพูดง่าย ๆ
3. ใช้คำถามหลายประเภททั้งคำถามแบบแคบและแบบกว้าง
4. ถามผู้เรียนให้ทั่วถึงทั้งชั้น เพื่อให้ทุกคนมีโอกาสแสดงความคิดเห็นและตอบคำถาม
5. ไม่ควรให้ผู้เรียนตอบพร้อมกันทั้งชั้น เพราะจะทำให้ผู้เรียนบางคนไม่สนใจคำถาม และครูประเมินไม่ได้ว่าใครเกิดการเรียนรู้แล้วหรือไม่

6. ให้ผู้เรียนตอบคำถามด้วยความสมัครใจ การเรียกให้ผู้เรียนตอบคำถามโดยที่ยังไม่พร้อมจะทำให้ขาดความมั่นใจในการตอบ

7. ไม่เรียกชื่อผู้เรียนก่อนถาม เพราะคนอื่นจะไม่สนใจคำถามและไม่สนใจคิดหาคำตอบ
8. เมื่อถามคำถามแล้ว ครูควรเว้นระยะเวลาเพื่อให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิด
9. ไม่ควรทวนคำถามหรือตอบคำถาม เพราะจะทำให้ผู้เรียนไม่สนใจฟัง
10. ถามคำถามจากง่ายไปหายาก ซึ่งเป็นสิ่งเร้าให้ผู้เรียนอยากตอบ
11. เมื่อได้คำตอบที่ยังไม่ชัดเจนหรือไม่สมบูรณ์ ครูควรถามให้ผู้เรียนขยายคำตอบให้ชัดเจนลึกซึ้งขึ้น

12. ควรใช้กิริยาท่าทาง และน้ำเสียงเป็นส่วนประกอบในการถาม ซึ่งจะช่วยให้บรรยากาศของการใช้คำถามดียิ่งขึ้น

13. เมื่อถามคำถามแล้ว ครูไม่ควรชี้แนวทางหรือคำตอบให้นักเรียนทันทีหรือครูตอบคำถามเอง เพราะจะทำให้ผู้เรียนไม่คิด

14. เมื่อผู้เรียนตอบถูก ครูควรกล่าวคำชมเพื่อเป็นกำลังใจให้ผู้เรียนอยากตอบคำถามต่อไป แต่เมื่อผู้เรียนตอบผิดไม่ควรตำหนิ

กรมวิชาการ (2546, น.80) กล่าวถึงเทคนิคการใช้คำถามดังนี้

1. ควรตั้งคำถามก่อนแล้วจึงเรียกชื่อนักเรียนที่จะซักถาม (กรณีถามรายบุคคล) และตั้งคำถามด้วยความยิ้มแย้มเป็นกันเอง ไม่เครียด

2. วางแผนในการตั้งคำถามก่อน

3. ตั้งคำถามหลากหลาย ครอบคลุมวัตถุประสงค์เนื้อหา ถามคำถามระดับต่ำถึงระดับสูง

4. ถามคำถามทีละข้อ อย่าถามทีละหลายคำถามพร้อมกัน

5. ถามคำถามจากง่ายไปหายาก ซึ่งจะทำให้เกิดความมั่นใจในการตอบคำถามที่ยากขึ้น

6. พยายามถามนักเรียนให้ทั่วทุกคน อย่าถามเฉพาะเจาะจงคนใดคนหนึ่ง

7. ถ้านักเรียนตอบคำถามไม่สมบูรณ์ ครูควรให้ข้อมูลเพิ่มเติมและให้แรงจูงใจหรือขวัญกำลังใจ

8. ถามคำถามซ้ำกรณีที่นักเรียนไม่เข้าใจคำถามหรือฟังไม่ทัน

9. กรณีนักเรียนไม่เข้าใจคำถามซึ่งเป็นคำที่ยาก ควรเปลี่ยนคำถามที่ง่าย ๆ

10. กรณีนักเรียนตอบไม่ได้ ครูควรชี้แนะและบอกข้อมูลเพิ่มเติม แต่ไม่ใช่ใจร้อนแนะนำคำตอบจนเกินไป

สุวิทย์ มูลคำ (2547, น.74) ได้กล่าวถึงการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้คำถามว่าเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนากระบวนการคิดของผู้เรียน โดยผู้สอนจะป้อนคำถามในลักษณะต่าง ๆ ที่เป็นคำถามที่ดี สามารถพัฒนาความคิดของผู้เรียน ถามเพื่อให้ผู้เรียนใช้ความคิดเชิงเหตุผล

วิเคราะห์ สังเคราะห์ หรือการประเมินค่าเพื่อจะตอบคำถามเหล่านั้น ศาสตราจารย์ Curtius แห่งมหาวิทยาลัยมิชิแกนสหรัฐอเมริกา ได้จำแนกคำถามออกเป็น 12 แบบ ซึ่งเป็นลักษณะคำถามที่ใช้เพื่อความมุ่งหมายต่าง ๆ กันพอสรุปได้ดังนี้

1. ถามเพื่อเปรียบเทียบ เพื่อให้ผู้ตอบคิดเปรียบเทียบความเหมือนกับความต่างซึ่งจะต้องคิดอย่างรอบคอบเสียก่อนจึงจะตอบได้ เช่น สภาพภูมิประเทศของขั้วโลกเหนือและขั้วโลกใต้เหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร

2. ถามเพื่อการตัดสินใจ ผู้ตอบจะต้องจำแนกและตัดสินใจให้แน่นอน เช่น คนไทยที่ประดิษฐ์ฟันเทียมขึ้น คือ ม.ร.ว. เทพฤทธิ์ เทวกุล ใช่หรือไม่

3. ถามเพื่อการนำความรู้ไปใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ เป็นการถามเพื่อการแก้ไขสถานการณ์ในสภาวะการต่าง ๆ โดยอาศัยความรู้หรือประสบการณ์ที่มีอยู่แล้ว เช่น เมื่อเราหลงป่าเราจะหาทางออกจากป่าได้อย่างไรจึงจะปลอดภัยที่สุด

4. ถามเพื่อการจำแนก เพื่อต้องการให้ผู้ตอบคิดจำแนกหรือจัดหมวดหมู่หรือจัดพวกใหม่ โดยอาศัยการเปรียบเทียบในด้านความแตกต่าง ความเหมือน ความสัมพันธ์และการจัดกลุ่มใหม่ เช่น ส้มตำ ประกอบด้วยสารอาหารหมู่ใดบ้าง

5. ถามความสัมพันธ์ระหว่างเหตุผล เป็นคำถามที่ให้ผู้ตอบสังเกตปรากฏการณ์ว่าเกิดขึ้นได้อย่างไร ผลที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไร เช่น ฝนตกกับลูกเห็บ มีความสัมพันธ์กันอย่างไร

6. ถามเพื่อให้ทราบความมุ่งหมาย เป็นการถามที่ให้ผู้ตอบบอกความมุ่งหมายของเนื้อเรื่อง เช่น หนังสือเรื่องพระมหาชนก เนื้อเรื่องทั้งหมดมีจุดมุ่งหมายสำคัญอะไรบ้าง

7. ถามเพื่อให้เกิดความคิดวิจารณ์ เป็นการถามที่ให้ผู้ตอบคิดในเรื่องความสมบูรณ์ ความถูกต้อง ซึ่งก่อนจะตอบนั้นผู้ตอบต้องใคร่ครวญเสียก่อน เช่น เรื่องการจัดงานกีฬาที่ผ่านมามีอะไรที่เป็นบทเรียนที่ต้องคำนึงถึง อะไรบ้างที่คิดว่าดี และอะไรที่ยังบกพร่องอยู่ควรแก้ไข

8. ถามเพื่อให้แสดงความคิดเห็น เพื่อให้ผู้ตอบเกิดการสรุปผล ตัดสินใจโดยอาศัยข้อมูล ความจริง หลักการเป็นเกณฑ์ เช่น ฟุตบอลที่อุดมสมบูรณ์ของประเทศชาติกลายเป็นสภาพป่าที่ทรุดโทรมในปัจจุบันคงเหลือฟุตบอลไม่รวมทั้งป่าชายเลนที่อุดมสมบูรณ์อีกเพียงไม่ถึงร้อยละ 20 ของผืนดินทั้งหมด ท่านคิดว่า อีก 10 ปีข้างหน้าประเทศของเรามีสภาพเป็นอย่างไร

9. ถามเพื่อเกิดการอภิปราย เป็นการถามเพื่อให้ได้มีการถกเถียง การพินิจพิจารณา การตัดสินใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เช่น ท่านคิดว่าควรสอนเพศศึกษาในโรงเรียนหรือไม่เพราะเหตุใด

10. ถามเพื่อให้กำหนดนิยามหรือคำอธิบาย เป็นคำถามเพื่อให้สรุปความคิดรวบยอด หรือ ความหมาย คำนิยาม คำอธิบายในแต่ละคำหรือวลี เพื่อให้เรื่องราวนั้นกระจ่างขึ้น เช่น โปรดอธิบายคำว่า “จัดระเบียบสังคม” โดยย่อ

11. ถามเพื่อให้สังเกต คำถามชนิดนี้ต้องการให้หาคำตอบโดยวิธีการสังเกต เช่น ในปีนี้ เพื่อน ๆ ของเราเดินทางมาโรงเรียน โดยวิธีใดมากที่สุด

12. ถามเพื่อช่วยทำให้เกิดคำถามใหม่ ๆ อีก ระหว่างที่ผู้เรียนกำลังคิด กำลังอ่านหรือกำลังปฏิบัติงานอยู่ ผู้สอนอาจถามถึงงานที่เขากำลังคิด กำลังทำ ว่าพบปัญหาอะไรหรือไม่ เช่น ขณะที่นักเรียนกำลังทดลองเรื่องการทำปุ๋ยชีวภาพ มีข้อสงสัยอะไรบ้างหรือไม่

2.6 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสร้างชุดกิจกรรม

ชุดกิจกรรมเป็นสื่อวัตกรรมการจัดทำขึ้นเพื่อใช้ประกอบการสอนของครูหรือประกอบการเรียนรู้ของนักเรียน เพื่อใช้ในการเรียนการสอนตามปกติหรือเพื่อแก้ปัญหาที่เรียนไม่ทันหรือเรียนรู้ช้าซึ่งมีรายละเอียดในการจัดทำ ดังนี้ การสร้างชุดกิจกรรมให้มีประสิทธิภาพสำหรับนำไปใช้กับนักเรียนนั้น ต้องอาศัยหลักจิตวิทยาในการเรียนรู้ และทฤษฎีการเรียนรู้ที่เป็นแนวคิดพื้นฐานของการสร้างชุดกิจกรรม เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สรุปได้ดังนี้

ไวโลวรรณ วิภาจักษณ์กุล (2549, น.155) ทฤษฎีการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์ความรู้ (Constructivism theory) การสร้างองค์ความรู้ด้วยตัวเอง มีความเชื่อว่า การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่เกิดจากการที่ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ (Active Process) ความรู้ไม่ได้เกิดขึ้นเองและความรู้เก่ากับโครงสร้างทางสติปัญญาของตน โดยมีครูเป็นผู้เอื้ออำนวยความสะดวก ช่วยให้ผู้เรียนจะต้องใช้กระบวนการทางสติปัญญา ในการดูซึมหรือดูดซับ และปรับโครงสร้างความรู้ใหม่และความรู้เก่ากับโครงสร้างทางสติปัญญาของตน โดยมีครูเป็นผู้เอื้ออำนวยความสะดวก ช่วยให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตัวเอง ด้วยการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สังเกต ได้สำรวจจนพบปัญหา เพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้สร้างความรู้ความคิดที่ยังไม่สมบูรณ์ให้เกิดความสมบูรณ์ขึ้น

ทิสนา เขมณี (2550, น.51) ได้กล่าวถึงทฤษฎีความสัมพันธ์เชื่อมโยงของธอร์นไดค์ (Thorndike's Classical Connectionism) ซึ่งตั้งกฎแห่งการเรียนรู้ สรุปได้ดังนี้

1. กฎแห่งความพร้อม (Law of Readiness) การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ดี เมื่อผู้เรียนมีความพร้อมทั้งด้านร่างกายและจิตใจ

2. กฎแห่งการฝึกหัด (Law of Exercise) การฝึกหัดหรือกระทำบ่อย ๆ กระทำซ้ำ ๆ ด้วยความเข้าใจจะทำให้การเรียนรู้มั่นคงถาวร

3. กฎแห่งผลลัพธ์ (Law of Effect) เมื่อบุคคลได้รับผลที่พึงพอใจ ย่อมอยากจะทำซ้ำต่อไป

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับชุดกิจกรรมการเรียนรู้

ความหมายของชุดกิจกรรมการเรียนรู้

อุษา รัตนบุปผา (2547, น.16) ได้สรุปไว้ว่า ชุดกิจกรรมการเรียนรู้จะช่วยส่งเสริมให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนรู้ด้วยตัวเอง ตามจุดประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ผู้เรียนจะมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ตามความสามารถของแต่ละบุคคลนอกจากนี้แล้วยังทราบผลการปฏิบัติกิจกรรมนั้นอย่างรวดเร็ว ทำให้ไม่เกิดความเบื่อหน่ายหรือเกิดความท้อแท้ในการเรียน เพราะผู้เรียนสามารถกลับไปศึกษาเรื่องที่ตนเองยังไม่เข้าใจใหม่ โดยไม่ต้องกังวลว่าจะทำให้เพื่อนเสียเวลาคอยหรือตามเพื่อนไม่ทัน

ศิรินภา อธิสุวรรณศิลป์ (2548, น.27) ชุดกิจกรรม หมายถึง สื่อการสอนที่ครูสร้างขึ้นประกอบด้วยสื่อ วัสดุ อุปกรณ์หลายชนิดประกอบเข้ากันเป็นชุด เพื่อเกิดความสะดวกต่อการใช้ในการเรียนการสอน และทำให้การเรียนการสอนบรรลุผลตามเป้าหมายของการเรียนรู้ ทั้งด้านความรู้ ด้านทักษะ กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และเจตคติต่อวิทยาศาสตร์

ณภัทร พุทธรณ์ (2551, น.21) ชุดกิจกรรม หมายถึง ชุดการเรียนการสอนที่ครูสร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นสื่อในการจัดการเรียนรู้โดยอาศัยกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนรูปแบบต่าง ๆ มีลักษณะเป็นชุด โดยผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตัวเอง มีครูเป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำ ในแต่ละชุดประกอบด้วยจุดประสงค์การเรียนรู้กิจกรรมการเรียนรู้ แบบทดสอบที่นำหลักการทางจิตวิทยามาใช้ประกอบ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

นลินี อินดีคำ (2551, น.13) กล่าวว่า ชุดกิจกรรม คือ การนำสื่อการสอนหลายอย่างมาประสมกันเพื่อถ่ายทอดเนื้อหาวิชาให้แก่ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างรวดเร็ว บรรลุวัตถุประสงค์ในการเรียนการสอนที่ตั้งไว้ โดยให้ผู้เรียนใช้เรียนด้วยตนเอง หรือทั้งผู้เรียนและผู้สอนใช้ร่วมกัน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากที่กล่าวมาแล้วพอสรุปได้ว่า ชุดกิจกรรม หมายถึง สื่อประสมที่ครูผู้สอนสร้างขึ้นโดยมีการวางแผนการผลิตอย่างเป็นระบบ เพื่อนำมาใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอน ที่เน้นให้นักเรียนสามารถ ศึกษา และปฏิบัติกิจกรรมฝึกทักษะได้ด้วยตนเอง โดยให้สอดคล้องกับเนื้อหาวิชาตามจุดประสงค์การเรียนรู้

ประเภทของชุดกิจกรรมการเรียนรู้

จากการศึกษาประเภทของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ ได้มีผู้แบ่งประเภทของชุดกิจกรรมไว้ต่างกันได้ดังนี้

บุญเกื้อ ควรหาเวช (2545, น.94-95 ; อ้างถึงใน ศิริินภา อธิฐสุวรรณศิลป์ 2548, น.27) ได้แบ่งประเภทของชุดกิจกรรมไว้ 3 ประเภท ดังนี้

1. ชุดกิจกรรมสำหรับประกอบการบรรยาย สำหรับครู ใช้เป็นตัวกำหนดกิจกรรมและสื่อการเรียนรู้ให้ครูใช้ประกอบการบรรยาย เพื่อเปลี่ยนบทบาทการพูดของครูให้ลดน้อยลง และเปิดโอกาสให้นักเรียนร่วมกิจกรรมมากขึ้น ชุดกิจกรรมนี้จะมีเนื้อหาหน่วยเดียวใช้กับนักเรียนทั้งชั้น

2. ชุดกิจกรรมสำหรับกิจกรรมแบบกลุ่ม ชุดกิจกรรมนี้มุ่งเน้นที่ตัวผู้เรียนได้ประกอบกิจกรรมร่วมกัน ชุดกิจกรรมนี้จะประกอบด้วยชุดกิจกรรมย่อยที่มีจำนวนเท่ากับศูนย์กิจกรรมนั้น ผู้เรียนอาจต้องการความช่วยเหลือจากครูเพียงเล็กน้อยในระยะเริ่มเท่านั้น ในขณะที่ทำกิจกรรมหากมีปัญหา ผู้เรียนสามารถซักถามครูได้เสมอ

3. ชุดกิจกรรมเป็นรายบุคคล เป็นชุดกิจกรรมที่จัดระบบขั้นตอนเพื่อให้ผู้เรียนใช้เรียนด้วยตนเองตามลำดับขั้นความสามารถของแต่ละบุคคล เมื่อจบแล้วจะทำการทดสอบประเมินความก้าวหน้า และศึกษาชุดอื่นต่อไปตามลำดับเมื่อมีปัญหา จะปรึกษากันได้ระหว่างผู้เรียนและผู้สอนพร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือทันทีในฐานะผู้ประสานงานหรือผู้ชี้แนะแนวทาง

กระทรวงศึกษาธิการ (2545, น.142) กล่าวถึงประเภทของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ว่าแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เป็นชุดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับครูที่กำหนดกิจกรรมและสื่อการสอนให้ครูได้ใช้ประกอบการสอนแบบบรรยาย โดยมีหัวข้อเนื้อหาที่จะบรรยาย และกิจกรรมที่จัดไว้ตามลำดับขั้นตอน สื่อที่ใช้อาจเป็นสไลด์ประกอบเสียงบรรยายในแถบเสียง แผนภูมิ ภาพยนตร์และกิจกรรมกลุ่ม

2. ชุดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับกิจกรรมกลุ่ม มุ่งให้นักเรียนได้ทำกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งอาจจัดการเรียนการสอนเป็นศูนย์การเรียน โดยวางเค้าโครงเรื่อง จัดประเด็นเนื้อหาหน่วยความรู้ที่เป็นอิสระจากกัน สามารถเรียนรู้จบในหน่วยความรู้แต่ละเรื่องที่มีสัดส่วนเนื้อหาใกล้เคียงกัน อาจจัดหน่วยความรู้ให้ได้ประมาณ 3 – 5 เรื่อง ตามสัดส่วนของการแบ่งประเด็นเนื้อหาแต่ละเรื่อง และเวลาที่ใช้ศึกษาในแต่ละศูนย์ กิจกรรมในศูนย์จัดในรูปแบบเรียนเป็นรายบุคคล หรือเรียนร่วมกันเป็นกลุ่ม มีสื่อการเรียนรู้ บทเรียน แบบฝึก ครอบคลุมจำนวนนักเรียนในแต่ละศูนย์

3. ชุดกิจกรรมการเรียนรู้รายบุคคล เป็นชุดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับนักเรียน เพื่อให้เรียนรู้ด้วยตนเองตามลำดับขั้น ความสามารถของแต่ละคนเมื่อเรียนจบแล้วจะทดสอบประเมินผล

ความก้าวหน้า แล้วจึงศึกษาชุดอื่น ๆ ต่อไปตามลำดับ ถ้ามีปัญหา นักเรียนสามารถปรึกษากันได้ โดยผู้สอนพร้อมที่จะช่วยเหลือแนะนำ ชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบนี้ จัดขึ้นเพื่อส่งเสริมศักยภาพ การเรียนรู้ของแต่ละบุคคลให้พัฒนาการเรียนรู้ของตนเองไปได้ถึงขีดสุดของความสามารถเป็น รายบุคคล

จากแนวคิดดังกล่าวมาสรุปได้ว่า การแบ่งประเภทของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ นั้น แบ่งตามลักษณะของผู้ใช้ โดยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ ช่วยตอบสนองความต้องการและ ความสามารถของนักเรียนแต่ละบุคคลที่แตกต่างกัน เพื่อให้ นักเรียนบรรลุวัตถุประสงค์ ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ชุดกิจกรรมการเรียนรู้แต่ละประเภทจะมีคำแนะนำ วิธีการใช้ และการทำ กิจกรรมต่าง ๆ เป็นไปอย่างมีระบบ มีขั้นตอน จากง่ายไปสู่ยาก ทำให้นักเรียนประสบความสำเร็จ ได้ด้วยตนเอง และเป็นไปในแนวเดียวกัน ทั้งนี้เพราะชุดกิจกรรมการเรียนรู้ได้มีการกำหนด วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมที่แน่นอน และชัดเจนในการที่จะให้นักเรียนทำกิจกรรม และแสดง พฤติกรรมเป็นไปตามเป้าหมายที่ต้องการจะประเมิน

องค์ประกอบของชุดกิจกรรมการเรียนรู้

ในการสร้างชุดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อนำไปใช้ประกอบการเรียนการสอนนั้น ผู้สร้าง จำเป็นต้องศึกษาองค์ประกอบของชุดกิจกรรมว่ามีองค์ประกอบใดบ้าง เพื่อจะได้กำหนด องค์ประกอบของชุดกิจกรรมที่ต้องการสร้างขึ้น ซึ่งได้มีนักการศึกษาหลายท่าน ได้กล่าวถึง องค์ประกอบของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ไว้ต่าง ๆ กันดังนี้

ฮุสตัน และคนอื่น ๆ (Houston ; et al. 1972, น.10-15) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของ ชุดการเรียนรู้ไว้ ดังนี้

1. คำชี้แจง (Prospectus) ในส่วนนี้จะอธิบายถึงความสำคัญของจุดมุ่งหมายขอ ข่าย ชุดการเรียนการสอน สิ่งที่ผู้เรียนจะต้องมีความรู้ก่อนเรียนและขอ ข่ายของกระบวนการทั้งหมด ในชุดการเรียน

2. จุดมุ่งหมาย (Objectives) คือ ข้อความที่แจ่มชัด ไม่กำกวม ที่กำหนดว่าผู้เรียน จะประสบความสำเร็จอะไรหลังจากเรียนแล้ว

3. การประเมินผลเบื้องต้น (Pre-assessment) มีจุดประสงค์ 2 ประการ คือ เพื่อทราบ ว่าผู้เรียนอยู่ในขั้นการเรียนจากชุดการเรียนการสอนนั้น และเพื่อดูว่าเขาได้สัมฤทธิ์ผลตามจุดประสงค์ เพียงใด การประเมินเบื้องต้นนี้ อาจอยู่ในรูปของการทดสอบแบบข้อเขียน ปากเปล่า การทำงาน ปฏิบัติการ ตอบสนองต่อคำถามง่าย ๆ เพื่อให้รู้ถึงความต้องการและความสนใจ

4. การกำหนดกิจกรรม (Enabling Activities) คือ การกำหนดแนวทางและวิธีการ ประเมินขั้นสุดท้าย (Post - assessment) เป็นข้อทดสอบเพื่อวัดผลการเรียนหลังจากที่เรียนแล้ว

ขั้นตอนในการสร้างชุดกิจกรรมการเรียนรู้

นักการศึกษาหลายท่าน ได้เสนอขั้นตอนการในการสร้างชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อยึดเป็นหลักในการสร้างว่าจะต้องดำเนินการอย่างไรไว้ ดังนี้

สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ (2550, น.53-55) กล่าวว่า ขั้นตอนในการผลิตชุดกิจกรรมการเรียนรู้มี 11 ขั้นตอน ดังนี้

1. กำหนดเรื่องเพื่อทำชุดกิจกรรมการเรียนรู้ อาจกำหนดตามเรื่องในหลักสูตรหรือกำหนดเรื่องใหม่ขึ้นมาก็ได้ การจัดแบ่งเรื่องย่อยจะขึ้นอยู่กับลักษณะของเนื้อหา และลักษณะการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ นั้น ๆ การแบ่งเนื้อเรื่องเพื่อทำชุดกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละระดับย่อมไม่เหมือนกัน

2. กำหนดหมวดหมู่เนื้อหาและประสบการณ์ อาจกำหนดเป็นหมวดวิชา หรือบูรณาการ แบบสหวิทยาการได้ตามความเหมาะสม

3. จัดเป็นหน่วยการสอนจะแบ่งเป็นกี่หน่วย หน่วยหนึ่ง ๆ จะใช้เวลาานเท่าใดนั้น ควรพิจารณาให้เหมาะสมกับวัยและระดับชั้นนักเรียน

4. กำหนดหัวเรื่อง จัดแบ่งหน่วยการสอนเป็นหัวข้อย่อย ๆ เพื่อสะดวกแก่การเรียนรู้ แต่ละหน่วยควรประกอบด้วยหัวข้อย่อย ๆ หรือประสบการณ์ในการเรียนรู้ประมาณ 4 – 6 ข้อ

5. กำหนดความคิดรวบยอดหรือหลักการ ต้องกำหนดให้ชัดเจนว่าจะให้นักเรียนเกิดความคิดรวบยอดหรือสามารถสรุปหลักการแนวคิดอะไร ถ้าผู้สอนเองยังไม่ชัดเจนว่าจะให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อะไรบ้าง การกำหนดกรอบความคิดหรือหลักการก็จะไม่ชัดเจน ซึ่งจะรวมไปถึงการจัดกิจกรรม เนื้อหาสาระ สื่อ และส่วนประกอบอื่น ๆ ก็จะไม่ชัดเจนตามไปด้วย

6. กำหนดจุดประสงค์การสอน หมายถึง จุดประสงค์ทั่วไป และจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม รวมทั้งการกำหนดเกณฑ์การตัดสินผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ไว้ให้ชัดเจน

7. กำหนดกิจกรรมการเรียน ต้องกำหนดให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม ซึ่งจะเป็แนวทางในการเลือกและผลิตสื่อการสอน กิจกรรมการเรียน หมายถึง กิจกรรมทุกอย่างที่นักเรียนปฏิบัติ เช่น การอ่าน การทำกิจกรรมตามบัตรคำสั่ง การเขียนภาพ การทดลอง การตอบคำถาม การเล่นเกม การแสดงความคิดเห็น การทดสอบ เป็นต้น

8. กำหนดแบบประเมินผล ต้องออกแบบประเมินผลให้ตรงกับวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม โดยใช้การสอบแบบอิงเกณฑ์ (การวัดผลที่ยึดเกณฑ์หรือเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์ โดยไม่มีการนำไปเปรียบเทียบกับคนอื่น) เพื่อให้ผู้สอนทราบว่าหลังจากผ่านกิจกรรมการเรียนรู้มาเรียบร้อยแล้ว นักเรียนได้เปลี่ยนพฤติกรรมการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้มากน้อยเพียงใด

9. เลือก และผลิตสื่อการสอน วัสดุ อุปกรณ์ และวิธีการที่ผู้สอนใช้ ถือเป็นสื่อการสอนทั้งสิ้น เมื่อผลิตสื่อการสอนในแต่ละหัวเรื่องเรียบร้อยแล้ว ควรจัดสื่อการสอนเหล่านั้นแยกออกเป็นหมวดหมู่ในกล่องหรือแฟ้มที่เตรียมไว้ ก่อนนำไปหาประสิทธิภาพเพื่อหาความตรงความเที่ยงก่อนนำไปใช้ เราเรียกสื่อการสอนแบบนี้ว่า ชุดกิจกรรมการเรียนรู้

10. สร้างข้อทดสอบก่อนและหลังเรียนพร้อมทั้งเฉลย การสร้างข้อสอบเพื่อทดสอบก่อนและหลังเรียน ควรสร้างให้ครอบคลุมเนื้อหา และกิจกรรมที่กำหนดให้เกิดการเรียนรู้ โดยพิจารณาจากจุดประสงค์การเรียนรู้เป็นสำคัญ ข้อสอบไม่ควรมากเกินไปแต่ควรเน้นครอบคลุมความรู้สำคัญในประเด็นหลักมากกว่ารายละเอียดปลีกย่อย หรือถามเพื่อความจำเพียงอย่างเดียว และเมื่อสร้างเสร็จแล้วควรทำเฉลยไว้ให้พร้อม ก่อนส่งไปหาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้

11. หาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เมื่อสร้างชุดกิจกรรมการเรียนรู้เสร็จเรียบร้อยแล้ว ต้องนำชุดกิจกรรมการเรียนรู้ นั้น ๆ ไปทดสอบโดยวิธีการต่าง ๆ ก่อนนำไปใช้จริง เช่น ทดลองใช้เพื่อปรับปรุงแก้ไข ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้อง ความครอบคลุมและความตรงของเนื้อหา เป็นต้น

2.7 การหาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรม

บุญชม ศรีสะอาด (2546, น.156-157) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการกำหนดเกณฑ์ ประสิทธิภาพ ดังนี้

1. การกำหนดเกณฑ์ประสิทธิภาพสามารถกำหนดได้หลากหลายขึ้นอยู่กับผู้วิจัยจะกำหนดถ้าต้องการประสิทธิภาพสูง ก็กำหนดค่าไว้สูง เช่น 90/90 แต่การกำหนดเกณฑ์ไว้สูง อาจพบปัญหาว่าไม่สามารถบรรลุเกณฑ์ที่กำหนดไว้ การที่จะให้นักเรียนส่วนมากทำคะแนนได้จวนเต็ม มีค่าเฉลี่ยจวนเต็ม คือ ร้อยละ 90 ขึ้นไปไม่ใช่เรื่องง่าย ดังนั้น จึงไม่ค่อยพบที่มีการตั้งเกณฑ์ 90/90 ในงานวิจัย บางเรื่องตั้งเกณฑ์ไว้ต่ำกว่า 80 ทั้งด้านกระบวนการและผลโดยรวม เช่น ตั้งเกณฑ์ 70/70 ทั้งนี้เนื่องจากเห็นว่าเรื่องนั้น โดยธรรมชาติแล้วเป็นเรื่องที่ยาก เช่น วิชาเรขาคณิต เป็นต้น การตั้งเกณฑ์ไว้สูงจะพบว่าไม่อาจบรรลุผลได้ อย่างไรก็ตาม ไม่ควรตั้งเกณฑ์ไว้ต่ำเกินไป เช่น ต่ำกว่า 70/70 ทั้งนี้เพราะถ้าสิ่งที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น มีประสิทธิภาพจริงแล้วจะต้องสามารถพัฒนานักเรียนให้บรรลุผลระดับสูงเป็นส่วนใหญ่ได้ การตั้งเกณฑ์ 50/50 หรือ 60/60 แสดงถึงว่าสามารถพัฒนานักเรียนได้โดยเฉลี่ยครึ่งหนึ่งของคะแนนเต็มหรือมากกว่าครึ่งหนึ่งเล็กน้อย ซึ่งไม่น่าจะเพียงพอควรพัฒนาได้มากกว่านั้น

2. การเขียนเกณฑ์ 80/80 ไม่ได้หมายถึงอัตราส่วนหรือสัดส่วนระหว่าง 2 ส่วนนี้ โดยทั่วไปไม่ได้แปลความหมายโดยการนำมาเปรียบเทียบกัน ดังนั้น ผู้วิจัยอาจไม่ได้เขียนในรูปแบบ 80/80 แต่เขียนในรูปแบบอื่น เช่น 80,80 หรือแม้กระทั่งเขียนว่าในเกณฑ์ 80 % ทั้งกระบวนการและผลโดยรวมก็ได้ การเขียน 80/80 เป็นเพียงการแยกส่วนของประสิทธิภาพของกระบวนการซึ่งเป็นตัวเลข 80 ตัวหน้ากับประสิทธิภาพของผลรวม ซึ่งเป็น 80 ตัวหลัง

3. ผู้วิจัยอาจตั้งเกณฑ์ 2 ส่วนไม่เท่ากันก็ได้ เช่น 70/80 ซึ่งหมายความว่า ประสิทธิภาพของกระบวนการการใช้ 70 % ส่วนประสิทธิภาพของผลรวมโดยใช้ 80 % ซึ่งไม่นิยมกำหนดในลักษณะดังกล่าว แต่อย่างไรก็ตามไม่จำเป็นที่จะทำอะไรให้สอดคล้องกับความนิยม ข้อสำคัญ คือ เหตุผลเบื้องหลังของการตั้งเกณฑ์ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่าการตั้งเกณฑ์แบบ 80/80 นั้นมีความเหมาะสมมีเหตุผลดีกว่า

ซึ่งในการหาประสิทธิภาพสื่อการสอนจากผลระหว่างดำเนินการและผลเมื่อสิ้นสุดการดำเนินการ โดยใช้เกณฑ์ 80/80 มีความหมาย ดังนี้

80 ตัวแรก เป็นเกณฑ์ประสิทธิภาพกระบวนการ

80 ตัวหลัง เป็นเกณฑ์ประสิทธิภาพผลรวม

2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ภคณัฐ เกษมสุข (2553, น.บ.ทศด้อย) ศึกษาการใช้แบบฝึกทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ โดยใช้เทคนิคการคิดแบบหวมกหกใบ และเทคนิคการตั้งคำถาม 5W1H กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 พบว่า 1) ผลการสร้างและหาประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ โดยใช้เทคนิคการคิดแบบหวมกหกใบ และเทคนิคการตั้งคำถาม 5W1H กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีประสิทธิภาพในด้านความเที่ยงตรงสูง เชื่อถือได้ เนื่องจากมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแต่ละข้อรายการใบแบบประเมินตั้งแต่ 0.80 ขึ้นไป และมีค่าประสิทธิภาพ (E1/E2) เฉลี่ยรวม เท่ากับ 86.62/86.05 โดยมีค่าประสิทธิภาพของกระบวนการเท่ากับ 86.62 และมีค่าประสิทธิภาพของผลลัพธ์เท่ากับ 86.05 สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ 2) ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนเรียน และหลังเรียนด้วยแบบฝึกทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ โดยใช้เทคนิคการคิดแบบหวมกหกใบ และเทคนิคการตั้งคำถาม 5W1H พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

จิราภรณ์ บุญณรงค์ (2554, น.บ.ทศด้อย) ได้ศึกษาการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การอ่านจับใจความ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการสอนด้วยเทคนิค KWL กับวิธีสอนแบบปกติ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการสอนด้วยเทคนิค KWL กับวิธีสอนแบบปกติ 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การอ่านจับใจความ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังได้รับการสอนด้วยเทคนิค KWL และ 3) ศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการสอนด้วยเทคนิค KWL กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาล 1 วัดพระงาม (สามัคคีพิทยา) จังหวัดนครปฐม ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2553 จาก 2 ห้องเรียน ห้องเรียนละ 30 คน โดยใช้ห้องหนึ่งเป็นกลุ่มทดลองด้วยเทคนิคการสอน KWL และอีกห้องหนึ่งเป็นกลุ่มควบคุมเรียนด้วยการสอนแบบปกติ ใช้เวลาทดลอง 10 ชั่วโมง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้การอ่านจับใจความด้วยเทคนิค KWL แผนการจัดการเรียนรู้การอ่านจับใจความด้วยวิธีสอนแบบปกติ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการเรียนด้วยเทคนิค KWL ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลสัมฤทธิ์การอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการสอนด้วยเทคนิค KWL สูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 2) ผลสัมฤทธิ์การอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการสอนด้วยเทคนิค KWL หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 3) นักเรียนมีความคิดเห็นต่อการสอนด้วยเทคนิค KWL อยู่ในระดับมาก

ฐิตารีย์ เกิดสมกาล (2555, น.บ.ทศด้อย) ได้ศึกษาความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญและเจตคติต่อวิชาภาษาไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD 2) เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD 3) เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD กับเกณฑ์คะแนนเฉลี่ย 70 4) เพื่อเปรียบเทียบเจตคติต่อวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดบางตะพาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2555 จำนวน 1 ห้องเรียนรวม 24 คน ได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Sampling) โดยใช้โรงเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD วิชาภาษาไทย เรื่องการอ่านจับใจความสำคัญ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 6 แผน 12 ชั่วโมง 2) แบบวัดความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญ เป็นแบบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ 3) แบบวัดเจตคติต่อวิชาภาษาไทย จำนวน 20 ข้อ เป็นแบบสอบถาม มาตรฐานส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ผลการวิจัยพบว่า 1) ความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD สูงกว่า ก่อนจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2) ความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD สูงกว่าเกณฑ์คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3) เจตคติต่อวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD สูงกว่าก่อนจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

นภาพรรณ ขาวผ่อง (2557, น.บ.ทศด้อย) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ในการอ่านจับใจความด้วยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (ซี ไอ อาร์ ซี) ผสานวิธีคิดไตร่ตรอง 3 นาที สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการอ่านจับใจความวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม 2) เปรียบเทียบเจตคติต่อการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดศรีรัตนวงค์ จังหวัดปทุมธานี จำนวน 44 คน ได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม แล้วนำมาทดสอบวัดความสามารถในการอ่านจับใจความวิชาภาษาไทยก่อนเรียน โดยนำผลคะแนนจากการทดสอบมาแบ่งนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม คณะความสามารถ กลุ่มที่ 1 เป็นกลุ่มทดลอง และกลุ่มที่ 2 เป็นกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 22 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (ซี ไอ อาร์ ซี) ผสานวิธีคิดไตร่ตรอง 3 นาที 2) แผนการจัดการเรียนรู้แบบปกติ 3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ในการอ่านจับใจความวิชาภาษาไทย 4) แบบวัดเจตคติต่อการเรียนวิชาภาษาไทย 5) แบบบันทึกภาคสนาม ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลสัมฤทธิ์ในการอ่านจับใจความวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 กลุ่มทดลองมีเจตคติต่อการเรียนวิชาภาษาไทยสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ชาวาดซ์กา (Zawadzka, 2007, p.Abstract) ศึกษาการใช้กลวิธีการสอนแบบ PQ4R เพื่อส่งเสริมการจำคำศัพท์โดยใช้กับนักศึกษาในมหาวิทยาลัยมาริทาม เมืองสซชิน ประเทศโปแลนด์ ผลการวิจัยพบว่า การใช้กลวิธีการสอนแบบ PQ4R เป็นเทคนิคช่วยจำคำศัพท์และใช้เป็นเครื่องมือในการจับบทความ ซึ่งขั้นตอนในแต่ละขั้นตอนของ PQ4R ยังกระตุ้นและสนับสนุนการอ่านเพื่อความเข้าใจและการจำ การใช้เทคนิคกลวิธีการสอน PQ4R ในการเรียนการสอนภาษาอังกฤษจะช่วยส่งเสริมความจำและความเข้าใจ รวมถึงช่วยส่งเสริมการคิดในแต่ละขั้นตอนกระบวนการของ PQ4R

ร็อดลิ (Rodli , Mohammad, 2009, p.Abstract) ได้ทำการวิจัยสอนการอ่านใน MAN Mojokerto ซึ่งความสามารถในการอ่านของนักเรียนยังไม่มีเพียงพอ การวิจัยนี้ออกแบบเพื่อพัฒนาความเข้าใจในการอ่านของนักเรียนเมื่อใช้กลวิธี PQ4R ในกิจกรรมที่ใช้ PQ4R นี้ นักเรียนได้รับมอบหมายให้จับใจความเนื้อเรื่องด้วยขั้นตอน preview , question , read , reflect , recite และ review นักเรียนกลุ่มทดลองมีอายุ 10 ปี จำนวน 42 คน เป็นนักเรียนของ MAN Mojokerto ใน East Java ปีการศึกษา 2008/2009 การวิจัยนี้ทำ 2 รอบ แต่ละรอบมีการประชุมกัน 2 ครั้ง ข้อมูลจากการวิจัยประกอบด้วย 1) เอกสารการสังเกตการณ์ เป็นข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมของครูและของนักเรียน และขั้นตอนระหว่างการเสริมด้วยกลยุทธ์ PQ4R 2) บันทึกเกี่ยวกับการติดตามเอกสารการสังเกตการณ์ 3) ทดสอบเพื่อระบุความคืบหน้าความเข้าใจในการอ่านของนักเรียน ซึ่งงานวิจัยแสดงให้เห็นว่าการให้การเสริมด้วยกลยุทธ์ PQ4R ในการสอนความเข้าใจในการอ่านสามารถส่งเสริมทักษะความเข้าใจของนักเรียนให้ดีขึ้นได้ ระบุว่าหลังจากใช้กลยุทธ์แล้วมีผลช่วยเพิ่มจำนวนนักเรียนที่ได้คะแนนมากกว่าหรือเท่ากับ 65 คะแนนในรอบแรกที่มีนักเรียนเพียง 25 คน จากจำนวนนักเรียน 42 คนหรือคิดเป็น 59.52 % แต่ในรอบที่ 2 นักเรียนได้รับคะแนนมากกว่าหรือเท่ากับ 65 คะแนนเป็น 34 คนจากจำนวนนักเรียน 42 คน หรือคิดเป็น 80.45 % ถือเป็นการประสบความสำเร็จในการทำให้คะแนนเพิ่มขึ้น นอกจากนี้นักเรียนในชั้นเรียนยังมีการแบ่งปันความคิด การดูก่อนอ่าน การตอบคำถาม การอ่าน การสะท้อน การท่องและการตรวจทานด้วยกลยุทธ์ PQ4R

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นสิ่งที่สามารถส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น มีเจตคติที่ดีต่อการเรียน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้สร้างชุดกิจกรรมร่วมกับเทคนิคการตั้งคำถาม 5W1H มาใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อเพิ่มทักษะความสามารถในการอ่านจับใจความ เพื่อความเข้าใจในการอ่านที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นของนักเรียน ทำให้บรรลุผลตามที่มุ่งหวัง ได้คำตอบหรือผลผลิตตามที่วางแนวทางไว้ด้วยเทคนิคการตั้งคำถาม 5W1H เป็นตัวส่งเสริมและชี้แนวทางในการเรียนรู้และเพิ่มประสิทธิภาพด้านการอ่านของผู้เรียน